

τοῦ νομέως, οὐ δίδωσι τὸ τίμημα, εἰ μὴ ὑπέρθεσιν ἐποίησε, καὶ πρόσμιον¹³⁾ ἦν.

ιζ'. PAUL. Καὶ μετὰ θάνατον ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ψῆφος διὰ τοὺς καρπούς καὶ τὸν τοκετὸν καὶ τὴν ἐπερωτήσιν τῆς ἐκτικῆς. οὐ πάντως γὰρ τὰ τυχερὰ μετὰ προκαταρξίν ἐπιγινώσκει ὁ νομέως.

Οὐκ ἐστὶν ἀμέλεια¹⁴⁾ τὸ ἐν τῷ πλοῦμῳ καιρῶ πλοῖον ἀπολύσαι, κἄν ναυαγήσῃ, εἰ μὴ ἄρα κατεπίστευσεν αὐτὸ ἀνικάνους.

ιζ'. ULP. Ἐὰν ἀγοράσω δοῦλόν σου παρὰ πέτρου,

πεισίονος. τὸ δὲ εἰρημένον δὲ ὅτι μετὰ προκαταρξίν τοῦ οἰκέτου τελευτῶντος τότε καταδικάζεται ὁ νεμόμενος, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐν ἡμέρῳ ἐπὶ περσοναλίαν, οἷον ἐπὶ τοῦ τριτακίου κονδικτικίου, μετὰ προκαταρξίν τελευτῶντος τοῦ οἰκέτου πάντα διακινδυνεύεται ὡς ἔργως τί. γ' διγ. γ'. ἀνάγκ. τὸ ιζ' διγ. τοῦ παρόντος τί.

τοῦ ἀνωγ. βόνα μάλα φίδε νομίζεται ποιεῖν ἄ [μ] διγ. τοῦ γ' τί. τοῦ ε' βί. τὸ δὲ παρὸν νόσον ἐπὶ τῆς ἐν ἡμέρῳ. ἐπὶ γὰρ [τριτακίου] κονδικτικίου μετὰ προκαταρξίν τελευτ. ἀδιατίμ ἀναγκάζεται, ὡς βί. ιγ' τί. γ'. ἀνάγκ. καὶ τούτου τοῦ τί. διγ. ιζ'.

στεφ. ὡς οὐκ. μορα δυ τῆς ἐν ἡμέρῳ ἀλλὰ εἶναι βενάλιον τὸν οἰκέτην. ἀνάγκ. περὶ τούτου τὸ α' καὶ β' θέμα τοῦ ιδ' διγ. μετὰ προκαταρξίν ποιεῖ τις μ ἦν, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐκ τοῦ γ' τῶν ἀντιπαιανῶν μονοβιβλιῶν. τούτου δὲ καὶ ἐκ τοῦ παρόντος μαθ' θέματος.

στεφ. ὁ ἀλλότριον οἰκέτην ἀγοράσας οὐκ ἄλλως δύναται τὸ περὶ ἐκτικῆς κατὰ ἐξ σπιουλάτου ἐκδικ σθαι εἰ τὸν πράτην καὶ διεμαρτύρητο αὐτὸν καὶ αὐτῷ μὴ ἄνε πρῶγμα παρεσχεν, ὡς ἐστὶν ἐν τῷ τί. μαθεῖν.

στεφ. ὡς ἂν εἴη λέγει, ἀναγκαία ἐστὶν [ἡ ἀπόφρασις [τοῦ] δικαστοῦ διὰ [τοὺς καρπούς καὶ τὸν τοκετὸν καὶ τὴν περὶ [ἐκτικῆς ἐπερωτήσιν], οὐ μὲν διὰ τὸ δοῦναι τὴν ποσέσσορα, ἐν[θα] μὴ βενάλιος ἦν ὁ οἰκέτης. οὐτε γὰρ φ. . . κινδυν. . . ἀντ' οἰκέτου, ἐν ᾧ, καθάπερ εἶπον, μίτε βεν[άλιος ἦν] ὁ τελευτήσας] οἰκέτης] ἰών γὰρ ὁ νεμόμενος ἀδια. . . πάντα τῷ ποσέσσορι κινδυνεύεται.

τοῦ ἀνωγ. περὶ τούτου ἀνάγκ. βί. . . τί. . . διγ. . . καὶ . . . τί. ἐν τῷ τέλει τοῦ . . . διγού.

καὶν τις ἔχων ἀλλότριον καὶ ἐν ἡμέρῳ ἐναχθεῖς . . . ελευ . . . μετὰ προκαταρξίν παρῶσι . . . α^{b)} . . . ταύτην ἀπολύσθαι. τὸ οὖν ζητούμενον, εἰ καταδικάζεται ὡς κατὰ δόλον αὐτοῦ τῆς νῆος . . . λέγει τοῖνον ὁ πᾶνλος, οὐ δοκεῖ [κ]οῦ[λ]ια] . . . πεποιμέναι. εἰ δὲ τὴν καὶν, περὶ ἧς ἕτερο. λο . . . ἐναχθεῖς ἐν π . . . παρ . . . ον καὶ ἀπόντος (!) κατὰ τὸν . . . , εἰ μὴ ἄρα τῶν ἀνεπιτηδείων αὐτὴν κατεπίστευσεν. σῆ. διὰ τὸ ἀδιαστικῶς κείμενον ἐν τῷ ιζ' καὶ ἐξ κεφ. ε)

ἐπειδὴ^{d)} ὅλως καὶ ἐγένετο προκαταρξίν καὶ τίμημα ἔλαβον. τιμήματος γὰρ μὴ δοθέντος, ἀλλὰ τοῦ οἰκέτου παρ' ἐμοὶ τελευτήσαντος μετὰ προκαταρξίν, τότε χρόνον ἔχει ἡ ἐν τῷ ιε' διγ. κειμένη διαστικῆς, καὶ οὐκ ἄλλως τὴν τοῦ τελευτήσαντος οἰκέτου δίχα δόλον καὶ κούλπας ἐμῆς διατίμησιν παρεχέντων ἠραγαζόμεν, εἰ μὴ καὶ βενάλιος ἦν ὁ οἰκέτης καὶ μόραν ἐποίησα. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τότε ὁ βόνα φίδε νομὲς τελευτήσαντος τοῦ οἰκέτου μετὰ προκαταρξίν δίχα μέντοι δόλον καὶ κούλπας αὐτοῦ καταδικάζεται, ὅτε ἡ βενάλιος ἦν ὁ οἰκέτης καὶ μόρα γεγένηται τῷ πετίτορι, ἢ μετὰ προκαταρξίν τὸν οἰκέτην ἐπιπερίοντα πωλήσας ὁ βόνα φίδε νομὲς τίμημα ἔλαβεν, ἢ μετὰ προνοντατίονα ἐτελευτήσεν ὁ οἰκέτης. ταῦτα γὰρ ἐστὶ συνήγωνα λέγειν ἐκ τοῦ ιε' καὶ ἐκ τοῦ α' καὶ β' θέ. τοῦ παρόν-

possessoris, pretium non praestat, nisi moram fecit, et res venalis erat.

XVI. Paul. Etiam post mortem necessaria est L. 16. pr. D. VI. 1. sententia propter fructus et partum et stipulationem de evictione. Non enim utique casus fortuitos post litis contestationem possessor agnoscit.

Non est culpa tempore navigationis navem dimittere, licet naufragio perierit, nisi commiserit eam minus idoneis hominibus. §. 1.

XVII. Ulp. Si servum tuum emero a Petro, et L. 17. pr. D. eod.

sicut didicisti dig. 40 tit. de hereditatis petitione. Quod autem dictum est, post litem contestatam servo mortuo possessorem condemnari, si in actione in rem in personalibus, veluti in triticaria condictione, post litem contestatam servo mortuo omnia periculo sunt ut didicisti .. [lib. XIII] tit. 3 dig. 3. Lege dig. 17 huius tituli.

50. Anon. [ad l. 15 §. 3]. dig. 40 tit. 3 lib. V. Quod autem hic dicitur, de in rem actione intellige. Nam in triticaria condicione si post litem contestatam mort compellitur, ut lib. XIII tit. 3. Lege etiam huius tit. dig. 17.

51. Steph. [ad l. 15 §. 3]. servum venalem esse. Lege super hoc §. 1 et 2 dig. 14 (?) post litem contestatam facit ut discere est ex lib. III librorum singularium Antipapiniani. Idem etiam ex praesenti §. discas.

52. Steph. [ad l. 16 pr. verb.: stipulationem de evictione]. Qui alienum servum emit non aliter potest de evictione ex stipulatu venditorem, eique denuntiavit rem praestitit, ut discere est ex tit.

53. Steph. [ad l. 16 pr. verb.: utique]. Quasi dixisset, necessaria est sententia iudicis propter fructus et partum et stipulationem de evictione, non ad id, ut possessor aliquid praestet, siquidem servus non erat venalis. Neque enim servi, si, ut dixi, servus demortuus neque venalis erat omnia possessoris periculo sunt.

54. Anon. [ad l. 16 pr.]. De hoc legas lib. . . tit. . . dig. . . et . . . tit. in fine dig. . .

55. [Steph. index l. 16 §. I]. Navem quis habebat alienam et in rem actione conventus iussit post litem contestatam eam anchoras solvere. Quaeritur, an condemnandus sit, utpote cuius dolo navis Dicit igitur Paulus, non videtur culpam fecisse. Si vero navem, nisi forte minus idoneis hominibus eam commiserit. Nota hoc propter id, quod indistincte dicitur in dig. 36 et 62.

56. [Steph. ad l. 17 pr. verb.: aequum esse]. Quia nimirum lis contestata est et pretium accepti. Nam si pretium datum non fuerit, sed servus apud me mortuus sit post litis contestationem, tunc locum habet distinctio in dig. 15 facta, nec aliter aestimationem servi sine dolo vel culpa mea defuncti praestare compellor, quam si servus venalis erat et moram fecero. Et ut breviter dicamus, bonae fidei possessor servo post litem contestatam sine dolo vel culpa eius defuncto tunc condemnatur, si aut venalis fuit servus et mora petitori facta est, aut post litem contestatam bonae fidei possessor servum adhuc viventem vendidit et pretium accepit, aut servus post pronuntiationem mortuus est.

13) Cod: πρόσμιος.

a) Forte: ιζ' — 17.

b) Forte παρεσκιάσας.

c) Haecenus fol. 31. 36. Incipit fol. 50. 47.

14) Expl. f. 31. 36 et inc. f. 50. 47. Caeterum hoc thema apud Fabr. et Heimb. non habetur.

d) Hoc scholium infra numero 60 recurrit, sed temere a librario illic translatum esse videtur.

e) Cod. ιε' κεφ.

καὶ κινήσης κατ' ἐμοῦ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀγωγήν, καὶ πωλήσω αὐτὸν, καὶ ἀνέλη αὐτὸν ὁ ἀγοραστὴς, δίδωμί σοι τὸ τίμημα.

L. 17. §. 1. Ἐάν τοῦ νομέως ὑπέρθῃσιν ποιήσαντος ὁ δοῦλος
D. VI. 1. ἀποθάνῃ, δίδωσι τοὺς μέρη ἀγροῦ καὶ πᾶσαν ἀφ' ἑλίου καὶ τοκετὸν καὶ καρπὸν αὐτοῦ, καὶ ἐάν δι' αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν ἐκτήσῃτο. εἰ δὲ δόλω τῆς τομῆς

τος διγ. βλεπε πῶς εἶπον, ἐπειδὴ καὶ προκαταρξες γέγονεν. εἰ δὲ γὰρ προκαταρξες μὴ γενομένης πέπρακα τὸν οἰκέτην, τότε καὶ ἀνηρέθῃ ἢ καὶ ἄλλως οὐ φαίνεται, οὔτε περὶ τῶν νομισμάτων ἐνηγόμην τὴν ἡμέραν, οὔτε γὰρ ἐστὶν νεφεδιτάτης πεπίτων ἢ κινουμένη, ἐφ' ἧς ὁ ἐκ διακρίσεως τῶν κληρονομιαίων πραγμάτων νεμομενος χρησιμοποιᾶται ὡς ἴουρος τοῦ κληρονομοῦ νεμομενος ἐνάγειται, ἀλλ' οὔτε περὶ τοῦ οἰκέτου, ὃν ἀπαξ ἐξεποίησα, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόλον ἐξεποίησα. τότε γὰρ ὡς νεμομενος ἐνηγόμην τῇ AD EXHIBENDUM, ἐπειδὴ ὁ δόλος παρασσομενος νεμοθεῖται ἀντὶ νεμομένου παραλαμβάνεται. διὰ τοῦτο εἶπον ἐνάγειται αὐτὸν τῇ AD EXHIBENDUM ὡς δόλος παρασσομενος νεμοθεῖται, ἐπειδὴ τεθεματίσται, ὅτι ἀνηρέθῃ ὁ οἰκέτης. εἰ μὴ γὰρ ἀνηρέθῃ ἀλλ' ἐφαίνεται, τότε οὐ τῇ AD EXHIBENDUM, ἀλλὰ τῇ IN REM ἐνηγόμην.

σημειώσω διὰ τὸ ἀδιαστικῶς κείμενον ἐν τῷ γ' §) διγ. καὶ ὅτι μετὰ προκαταρξιν τεθεματίσται προαδεις ὁ οἰκέτης. εἰ γὰρ προ τῆς προκαταρξῆς πέπρακα τὸν οἰκέτην, περὶ τῶν νομισμάτων οὐκ ἐνηγόμην τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλ' οἷδὲ περὶ τοῦ πράγματος, ὅπερ ἐξεποίησα, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόλον ἐξεποίησα. τότε γὰρ ὡς νεμομενος ἐνάγομαι κατὰ τὸν καιρὸν τὸν λέγονται, ὅτι ὁ δόλος παρασσομενος νεμοθεῖται ἀντὶ νεμομένου παραλαμβάνεται. σημ. δὲ ὅτι καὶ ὁ προκαταρξὶς τοῦτο καὶ ὁ πρὸς τῆς προκαταρξῆς δόλος οὐ μόνον εἰς τὴν νεφεδιτάτης πεπίτωνος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἡμέραν καταγεται δικαιοσύνην.

ἄλλοτριόν τις κατέχει οἰκέτην, ἐνήχθη περὶ αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐξηρέθη προνομιαίων^{h)} παρὰ τοῦ ἀκτοροςⁱ⁾, τί δὲ ἐστὶ προνομιαίων; μάθε. τῆς ἡμέρας κινουμένης εἰ ἀποδείξω τὸ πρᾶγμα ἐμὸν εἶναι, γίνεται ἀπὸ τοῦ [δικαστοῦ] προνομιαίων. λέγει γὰρ ὁ δικαστὴς· ἀνέστη τὸδε τὸ πρᾶγμα διαφέρειν τῷ πεπίτῳ, καὶ λοιπὸν χρὴ τὸν ἄλλον ἢ ἀποκαταστήσαι τὸ πρᾶγμα ἢ ὄρκῳ τοῦ ἀκτορος [κατὰ]δικάζεσθαι. τῶς νεμομενοῦ^{h)} τῶν τῶν ἄλλοτριον οἰκέτην, εἰδὲ γὰρ ἐπὶ τὸ προκαείμενον, ἐναχθέντος τῇ ἡμέρᾳ ἐξηρέθη προνομιαίων, ὡς πρόδηλόν τε καὶ ἀναμφίβολον εἶναι λοιπὸν τῆν τοῦ ποσέσσορος μόραν, μεθ' ἧν ἐτελεύτησεν ὁ οἰκέτης. λέγει τοῦτον ὁ Ἰουλιανός, εἰ μόραν ἐποίησεν ὁ ποσέσσωρ καὶ οὐκ ἀποκατέστη τὸν οἰκέτην, χρὴ τὸν ἐναχθέντα καταδικάζεσθαι καὶ ἐπὶ τοῖς κερφαῖς ἢ ταῖς ὁπείραις ταῖς ἔχει καιροῦ τῆς καταδίκης. οὐ μόνον δὲ καρπὸν ἀλλὰ καὶ πᾶσαν καιρὸν χρὴ παρέχεσθαι, φησὶν Ἰουλιανός, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μετὰ προκαταρξιν τοκετὸν εἰς ἀποκατάστασιν φέρεσθαι, τοῦτοῦτον ἀποκαθίστασθαι, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τοὺς κερφοὺς ἢ τοὺς ὁπείρας τῶν τοκετῶν. ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αἰ καισαί, τοῦτοῦτον τὰ ὅπως οὐκ ἀποκαταστήσονται, μετὰ προκαταρξιν καταγόνται εἰς τὴν τῆς ἡμέρας καταδίκην ὁμοίῳ δηλονότι τοῦ δικάζοντος, ὅτι ἐάν ὁ ποσέσσωρ προφάσει τοῦ οἰκέτου κτήσῃται τὸν ἀκούλιον, δὲς γὰρ ὅτι μετὰ προκαταρξιν οὐσονκαπιτευθέντι^{l)} παρὰ τοῦ ποσέσσορος τὸν οἰκέτην ἔτερος ἐπλήξεν ἢ ἀνέλειν καὶ ἤρμασε λοιπὸν αὐτῷ ὡς δεσπότη ὁ ἀκούλιος, ἐάν οὖν προφάσει τοῦ οἰκέτου κτήσῃται τὸν ἀκούλιον ὁ ποσέσσωρ, φησὶν Ἰουλιανός, ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν ἐχωρεῖν τὸν ἀκούλιον, ὃν ἐκτήσῃτο προφάσει τοῦ οἰκέτου, ἐν εἶχεν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ κατοχὴν μετὰ προκαταρξιν οὐσονκαπιτευθέντων αὐτόν. εἰ μὲντοι κατὰ δόλον ἐνάσῃτο τῆς τοῦ οἰκέτου νόμῳ ὁ ποσέσσωρ, ἀπαξ ὡς εἴρηται, δεσπότης τοῦτον αὐτοῦ τοῦ οἰκέτου διὰ τῆς οὐσονκαπιτείας ἢ ἡδη γενομένης μετὰ προκαταρξιν, καὶ τις ἕτερος [τὸν] οἰκέτην ἀνέλειν [ἀ]δικάζει, τότε τὸ τίμημα τοῦ οἰκέτου ἢ τὰς κατὰ τοῦ ἀνελόντος ἀγωγὰς

mecum de eo egeris, et ego eum vendidero, eumque emtor occiderit, pretium eius tibi praesto.

Si, quum possessor moram faceret, servus mortuus sit, praestat fructus usque ad rei iudicatae tempus et omne emolumentum et partum et partuum fructus et actionem, quam per eum adquisierit. Sed

Hoc enim colligere est ex dig. 15 et themate 1 et 2 huius digesti. Vide quemadmodum dixerim, si etiam lis contestata est. Nimirum si lite nondum contestata servum vendidi, tunc licet occisus sit vel alio modo non appareat, neque ad nummos reddendos in rem actione convenior, (— neque enim hereditatis petitio movetur, in qua qui rebus hereditariis venditis pecuniam possidet, quasi pro herede possessor convenitur, —) neque vero etiam servi nomine, quem semel alienavi, nisi forte dolo alienaverim. Tunc enim tamquam possessor ad exhibendum actione convenior, quia qui dolo desierit possidere, quia finximus servum occisum esse. Si non occisus est sed apparet, non ad exhibendum, sed in rem actione convenior.

57. [Steph. ad l. 17 pr. verb.: deinde]. Nota propter id quod indistincte dicitur dig. 27, in specie proposita servum post litem contestationem venditum esse. Sin ante litem contestationem servum vendiderim, ad nummos reddendos minime convenior in rem actione, sed nec nomine rei illius, quam alienavi, nisi dolo alienaverim. Tunc enim tamquam possessor convenior secundum regulam, quae dicit, eum, qui dolo desierit possidere, pro possessore haberi. Nota vero, etiam praeteritum dolum, hoc est ante litem contestationem admissum, non solum in hereditatis petitione venire, sed etiam in actione in rem.

58. [Steph. index l. 17 §. I]. Alienum quis servum detinet, propter eum in rem actione conventus est, et pronuntiatio a iudice prolata est. Quid autem est pronuntiatio? Disce. Si in rem agatur et rem meam esse probavero, a iudice pronuntiatio fit. Dicit enim iudex: demonstratum est, rem actoris esse, et ita reus aut rem restituere debet aut quanti in litem actor iuraverit condemnari. Igitur quum quis alienum servum possideret, — accede enim ad speciem propositam, — et in rem actione conventus esset, pronuntiatio prolata est, ut iam mora possessoris manifesta et minime dubia sit, et post hanc servus mortuus est. Dicit igitur Iulianus, si moram fecit possessor et servum non restituit, reus condemnari debet etiam fructuum nomine vel operarum usque ad condemnationis tempus. Nec solum fructum sed etiam omnem causam praestandam esse Iulianus dicit, et ideo et partum post litem contestatam in restitutionem venire, hoc est restitui, nec solum ipsum, sed etiam fructus sive operas partuum. Usque adeo etiam causae, id est quae quolibet modo accedunt, post litem contestatam in condemnationem actionis in rem deducuntur iudicis nimirum officio, ut si possessor occasione servi actionem legis Aquiliae adquisierit, (finge enim servum a possessore post litem contestatam usucaptum ab alio vulneratum vel occisum esse et sic illi tamquam domino actionem legis Aquiliae competere,) si igitur per servum possessor adquisierit actionem legis Aquiliae, dicit Iulianus, compelli eum cedere actione legis Aquiliae, quam per servum adquisivit, quem possedit et post litem contestatam usucepit. Quodsi dolo servum possidere desierit possessor, postquam semel, ut dictum est, usucapiendo post litem contestatam eius servi dominus effectus est, et alius quis servum iniuria occiderit, tunc pretium servi aut actiones adversus oc-

f) Hinc scholium derivatum est, quod apud Fabrot. est schol. n. II, 220.

g) Cod. ε'. Sed cf. schol. 60 in fine.

h) in Cod. hic et infra aliquoties scribitur περιουτε.

i) Lege δικαστοῦ, vel περὶ τ. ἄκτ.

k) Cod. τῶς νεμομενοῦ.

l) In Cod. videbar mihi legere: οὐσονκαπιτεύεται.

ἐπαύσατο, καὶ ἄλλος αὐτὸν ἀνείλεν, ἐπιλογὴν ἔχει ὁ ἐνάγων, ἢ τὴν τιμὴν λαβεῖν ἢ τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθῆναι. καὶ τοὺς καρποὺς, οὓς ἔλαβεν ἐξ ἑτέρου νομείως, δίδωσι τῷ ἐπιτιτοῦντι· μετὰ γὰρ προκαταρξὴν οὐ κερ-

παρέχειν ἦτοι ἐκχωρεῖν ὁ ποσέσσορ ἀναγκάζεται, ὁπότερον αὐτὸν ὁ πετίτωρ ἔλοιτο. ἀποκαθιστᾶν δὲ ὁ νῦν ἐναγόμενος ὀφείλει τῷ πετίτῳ καὶ τοὺς καρποὺς, οὓς ἔτυχε παρ' ἑτέρου νομείως λαβεῖν, ὅτις γὰρ ὅτι ἑτέρου τὸν οἰκέτην κατέχοιτος κληρῆς τὴν ἰν ἡμέ καὶ συναρπάσας τὸν οἰκέτην ἔλαβε τὸν τοκετὸν καὶ τὰς ὀπέρας, ταύτας οὖν ἀποκαθιστᾶν ὀφείλει τῷ πετίτῳ καὶ πρὸς τῆς ἀληθείας ὅτι δεσπότη· οὕτε γὰρ ὀφείλει κέρδος ἐαυτῷ περιποιεῖν ἐκ τοῦ οἰκέτου τοῦ εἰς προκαταρξὴν κατεργασθέντος. εἰ δὲ τὸν οἰκέτην ὁ νῦν ἐναχθεὶς [κατέχειν] ἐπαύσατο καὶ τοῦτον κατέοχεν ὁ πετίτωρ ἐπὶ μῆρας ζ' τυχόν καὶ πάλιν ὑπὸ κατοχὴν εἰρηθῆ ἢ τοῦ ποσέσσορος ὁ οἰκέτης, οὐκ ὀφείλει καρπὸν ἢ ὀπέρας ἀποκαθιστᾶν αὐτῷ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν αὐτὸς ὠκῆσας ἦτο ὁ πετίτωρ ἔσχε τὴν τὸν οἰκέτου νομῆν. τὸ δὲ εἰρημένον, ὅτι ὁ τῆ ἰν ἡμέ ἐναχθεὶς ἀναγκάζεται τῷ πετίτῳ ἀκούσιον ἐκχωρεῖν, τότε ζωρὸν ἔχει, ὅτε, καθὰ τεθεμίσται, μετὰ προκαταρξὴν οὐ συνκαπίτεσε τὸν οἰκέτην. τότε γὰρ διὰ τῆς οὐσονκαπίτονος δεσπότης τοῦ οἰκέτου γερομέρος ἠδύνατο κηρασθαι ὡς δεσπότης τὸν ἀκούσιον· μὴ γὰρ τῷ ὅτι δεσπότη κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πληγῆς ὁ ἀκούσιος εἰσθῆι παρεχέσθαι. τοῦτον οὖν ἐκχωρεῖ τῷ πετίτῳ, κὰν τὸν οἰκέτην οὐσονκαπίτεσεν, ἐπειδὴ ὅλος μετὰ προκαταρξὴν ἐπληρωθῆ αὐτῷ ἢ οὐσονκαπίτων.

εἰ μόρον ἐποίησεν ὁ ποσέσσορ ἐν ἀποκαταστατῷ τῷ οἰκέτῳ^{m)}, τοιτέστιν ὅταν πάντως ἐχθρὴν αὐτὸν ἀποκαθιστάσθαι προδῆλον δὲ, ὅτι μετὰ προνοντατίονα χρεῶν ἢ τὸν οἰκέτην ἀποδοθῆναι. οὕτως οὖν θεματίζων εἰπέ προνοντατίονος γερομένης, ἴνα καὶ ἀναμφίβολος ἢ λοιπὸν ἢ μόρα καὶ ἴνα μὴ ἐπαυσιθῆ ἢ οὐ τὸ προειρημένον ἐν τῷ τέλει τοῦ ἐ διγ., εἴθια διαστίξει ὁ οὐλιανός, εἴτε βενάλιος ἢ ὁ οἰκέτης εἴτε καὶ μὴ. ὅσθι δὲ ὅτι σήμερον ἢ προνοντατίον συνάπτεται τῷ ὄσθι ἢ οὐ τὸν αὐτοτελεῖ τοῦ δικαστίου ψήφῳ. οὕτω γὰρ φησὶν ὁ δικαστής· ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ κερημένων εἰσθῆκα τὸν οἰκέτην διαφέροντα τῷ πετίτῳ. συνηθὴ τοῖνον τοῦδε, καὶ οὕτω τῆ προνοντατίον τὴν καταδίκην εἰάγει. τί οὖν; τὸ πάλιν περὶ προνοντατίονος εἰρημένον δεῖ δέχσθαι σήμερον ἐκκλήτου παρὰ τοῦ ποσέσσορος ἐπιδοθῆσθαι μετὰ τὴν γερομένην καὶ αὐτὸν καταδίκην, ὅτε τυχόν καταδικασθεὶς καὶ ὀφείλων ἀποδοθῆναι τὸν οἰκέτην τοῦτο μὲν οὐκ ἐπαύσεν, ἐκκλήτου δὲ ἐπιδεδωκε, καὶ συνέβη ἐν τῷ μῶρῳ τελευτᾶν τὸν οἰκέτην.

στέφ. ἐπειδὴ ὅλος καὶ ἐγένετο προκαταρξὴς καὶ τμήμα ἔλαβον. τμήματος γὰρ μὴ δοθέντος, ἀλλὰ τοῦ οἰκέτου παρ' ἐμοὶ τελευτήσαντος μετὰ προκαταρξὴν, τότε ζωρὸν ἔχει ἢ ἐν τῷ ἐ [διγ.] κερημένῳ διαστίξας, καὶ οὐκ ἄλλως τὴν τὸν τελευτήσαντος οἰκέτου δόλον καὶ κοῦλιπας ἐμῆς διατήρησαν παρέχειν ἢναγκάζειν, εἰ μὴ καὶ βενάλιος ἢ ὁ οἰκέτης καὶ μόρον ἐποίησα. καὶ ἄλλως εἰπῆν τότε ὁ βονα φίδε νομείως τελευτήσαντος τοῦ οἰκέτου μετὰ προκαταρξὴν δίχα μὲν τοῦ δόλου καὶ κοῦλιπας αὐτοῦ καταδικάζεται, ὅτε ἢ βενάλιος ἢ ὁ οἰκέτης καὶ μόρα γεγῆνται τῷ πετίτῳ, ἢ μετὰ προκαταρξὴν τὸν οἰκέτην ἐτι περιοντα πολήσας ὁ βονα φίδε νομείως τμήμα ἔλαβεν, ἢ μετὰ προνοντατίονα ἐτελευτήσεν ὁ οἰκέτης. ταῦτα γὰρ ἐστὶ συνάγοντα λέγειν ἐκ τοῦ ἐ καὶ ἐκ τοῦ β' θεμ. τοῦ παρόντος διγ. βλεπέ πὸς εἶπον ἐπειδὴ καὶ προκαταρξὴς γέγονεν. εἰ γὰρ προκαταρξὴς [μὴ] γερομένης πένησκα τὸν οἰκέτην, τότε κὰν ἀνηρέθῃ ἢ καὶ ἄλλως οὐ φαίνηται, οὕτε περὶ τῶν νομισμάτων ἐνηρόμην τὴν ἰν REM, οὕτε γὰρ ἐστὶ νερεδιτάτις πετίτων ἢ πινουμένη, ἐφ' ἧς ὁ ἐκ διατράσως τῶν κληρονομίων πραγμάτων νεμομένος ὡς ἴονος τῆς κληρονομίας νεμόμενος ἐνεγεται, ἀλλ' οὕτε περὶ τοῦ οἰκέτου, ὃν ἀπαξ ἐξεποίησα, [πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόλον ἐξεποίησα.]ⁿ⁾ τότε γὰρ ὡς νεμόμενος ἐνηρόμην τῆ AD EXHIBENDUM, ἐπειδὴ ὁ δόλος παυσάμενος νεμῆσθαι ἀπὲ νεμομένον παραλαμβάνεται. διὰ τοῦτο δὲ εἶπον ἐνάγσθαι αὐτὸν τῆ ἀνεξιβένδου ὡς δόλον παυσάμενος νεμῆσθαι, ἐπειδὴ τεθεμίσται, ὅτι ἀνηρέθῃ ὁ οἰκέτης. εἰ γὰρ μὴ ἀνηρέθῃ, ἀλλ' ἐφαίνετο, τότε [οὐ] τῆ AD EXHIBENDUM ἀλλὰ τῆ ἰν ἡμέ ἐνηρόμην. καὶ τοῦτο ἐστὶ

si dolo desierit possidere, et alius ipsum occiderit, electio datur actori, ut vel pretium consequatur vel actiones ei cedantur. Et fructus, quos ab alio possessore percepit, petitori praestat: nam post litem

cisorem praestare sive cedere possessor compellitur, utrum eorum actor maluerit. Quodsi restituit, qui nunc convenitur, debet etiam petitori fructus, quos ab alio possessore percepit, (finge enim eum, quum alius servum detineret, in rem actionem intendis et servum obrupuisse et partum et operas accepisse) has igitur petitori, qui re vera dominus est, restituere debet: non enim lucrum facere debet ex eo servo, qui in lite esse coeperit. Quodsi is, qui nunc convenitur, servum desierit habere eumque petitor puta septem menses detinuerit et servus denuo sub detentione possessoris constitutus fuerit, non debet ei fructum sive operas restituere eius temporis, quo ipse, qui vicit, sive petitor servi possessionem habuit. Quod autem dictum est, eum, qui in rem actione conventus est, petitori actionem legis Aquiliae cedere compellendum esse, hoc tunc locum habet, quum, uti propositum est, servum post litem contestatam usu cepit. Tunc enim usucapione dominus servi effectus actionem legis Aquiliae tamquam dominus acquirere potuit: soli enim ei, qui occisionis tempore dominus est, legis Aquiliae actio competere solet. Hanc igitur petitori cedit, licet servum usuceperit, quia post litem contestatam demum usucapio ei impleta est.

59. [Steph. ad l. 17 §. 1 verb. cit.]. Si moram fecerit in homine reddendo, hoc est si omnino eum restituit oportuit. Manifestum autem est, post pronuntiationem servum reddi debuisse. Ita igitur casum fingens dic: si pronuntiatio prolata fuerit, ut de caetero mora minime dubia sit et ut ne tibi adversetur quod paulo ante in fine dig. 15 dictum est, ubi Ulpianus distinguit, utrum servus venalis fuerit necne. Scias autem hodie pronuntiationem coniungi cum sententia sive definitiva iudicis decisione. Iudex enim sic loquitur: Ex his quae apud me acta sunt, intelligo servum petitoris esse: definio igitur etc., et sic pronuntiationi condemnationem subiicit. Quid ergo? Quod olim de pronuntiatione dictum est, hodie accipi debet de casu, ubi a possessore post condemnationem appellatio interposita est, ubi forte damnatus, quum servum reddere deberet, hoc quidem non fecit, sed appellationem interposuit, et medio tempore servum mori contigit.

60. Steph. [ad l. 17 pr. verb.: aequum esse]. Quia nimirum lis contestata est et pretium accepi. Nam si pretium datum non fuerit, sed servus apud me mortuus sit post litem contestationem, tunc locum habet distinctio in dig. 15 facta, nec aliter aestimationem servi sine dolo vel culpa mea defuncti praestare compellor, quam si servus venalis erat et moram fecero. Et ut breviter dicamus, bonae fidei possessor servo post litem contestatam sine dolo vel culpa eius defuncto tunc condemnatur, si aut venalis fuit servus et mora petitori facta est, aut post litem contestatam bonae fidei possessor servum adhuc viventem vendidit et pretium accepit, aut servus post pronuntiationem mortuus est. Hoc enim colligere est ex dig. 15 et themate 1 et 2 huius digesti. Vide quemadmodum dixerim, si etiam lis contestata est. Nimirum si lite nondum contestata servum vendidi, tunc licet occisus sit vel alio modo non appareat, neque ad nummos reddendos in rem actione convenior, (— neque enim hereditatis petitio movetur, in qua, qui rebus hereditariis venditis pecuniam possidet, tamquam iure hereditatis possidens convenitur, —) neque vero etiam servi nomine, quem semel alienavi, nisi forte dolo alienaverim. Tunc enim tamquam possessor ad exhibendum actione convenior, quia qui dolo desierit possidere pro possessore habetur. Ideo autem ad exhibendum actione conveniri dixi, utpote qui dolo desierit possidere, quia finximus servum occisum esse.

m) Cod: ἀποκαταστά τως τῷ οἰκέτῳ.

n) Haec supplevi ex schol. 56.

δαίνει. τοῦ δὲ χρόνον, ὃν ὡς εἰκὸς ὁ ἀπαιτῶν ἐνεμήθη, καρπὸς οὐ δίδωσιν ὁ ἐναγομένος. τὸ¹⁵⁾ εἰρημένον περὶ τῆς ἀπαιτήσεως χρόνον ἔχει, ὅτε μετὰ προκαταρξίν ὁ νομεὺς διὰ χρήσεως κυριεύσει.

I. 18. [η΄.] Ἀποκαθιστῶν δὲ τὸν μετὰ προκαταρξίν διὰ
D. VI. 1. χρήσεως κυριευθέντα δίδωσιν ἀσφάλειαν περὶ τοῦ δόλου· εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἠνεχύρασαν, ἢ ἐλευθέρωσαν¹⁶⁾.

I. 19. ἰθ'. Ulp. Καὶ ὁ ἀπαιτῶν δὲ τῷ ἐναγομένῳ ἀσφα-
D. end.

τὸ εἰρημένον, ὅτι ὁ πραετέριος δόλος καὶ εἰς τὸ τῆς σπειακίαις ἢ ἄλλοις κατὰ γένειον, ὅπερ καὶ ὁ παύλος φησὶν ἐν τῷ κ΄ διγ. τοῦ παρόντος τί.

τοῦ ἐναντιοφ. τὸν τεχθέντα πρὸ τῆς προκαταρξέως διὰ ἰδικῆς ἢ ἄλλοις ἐκδοικε, ὡς βι. κβ. τί. α' διγ. ι.

Θές γὰρ ὅτι ἐπὶ τῷ τὴν οὐσονκαπίονα ἀρξάμενῳ τῷ νομῆι τρέχειν ἦτοι τὸν ταύτης χρόνον ἰτεροουπτευσθαι προκατηγέσται, καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ τὸν οἰκέτην τότε λαβεῖν. ἐπεὶ ἐναντιοῦται τοῖς νῦν τὸ εἰρημένον ἐκ διατάξεως, ὅτι μετὰ προκαταρξίν τριετίας ἐντὸς ὀφείλει περαιούσθαι τὰ δικαστήρια. τὸν δὲ μετὰ προκαταρξίν τεχθέντα πῶς οἶόν τε ἐστὶν ἐντὸς τῆς τριετίας ἔχειν ὀφείλει, ὅτε μηδὲ τοῦ ἤδη πληρώσαντος τρίτον^{ο)} ἐναντὶον δύναιται εἶναι ὀφείλει; Θές οὖν τὴν προκαταρξίν μηδὲ ἐπὶ ἀπολήψει τοῦ οἰκέτιον γενομένην, ἀλλὰ [ἐπὶ τῇ] ἀρξάμενῳ [τῷ] ποσεισσορι τρέχειν οὐσονκαπίονι, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ἡλικίαν παρήλθε τὸ βρῆφος, [ὥστε] ἐξ ὀφείλων [τὸν ποσεισσορα κέρδος] ποιήσασθαι.

Θές γὰρ ὅτι μετὰ προκαταρξίν οὐσονκαπίευσσε τὸν οἰκέτην ὁ ποσεισσορ καὶ ἐγένετο τοῦτου δεσπότης. μόνῳ γὰρ δεσπότηι [ὁ ἀκούσιος] δίδεται δηλον[οῦ]σι δικετος. οὐτίλιος [γὰρ δίδεται] τοῖς ὅσοι μὴ φησὶν ἔχουσι δεσποτείας ἦτοι ἢ ἄλλοις.

στεφ. ἐπὶ γὰρ τῶν πρὸ τῆς προκαταρξέως γενομένων ἐνδ. οἶδας ὅτι ὁ βόνα φίδε νομεὺς οὐκ ἀπαιτεῖται, ὡπερ ἔδαπάρησαν, ἀλλὰ μόνον ἐφ' οἷς ἐγένετο πλουσιώτερος, ὅπερ ἐπὶ τοῖς μετὰ προκαταρξίν οὐ δύναται λέγειν ἀλ. ρ).

βόνα φίδε νομῆα θεμάτισον, ἵνα προβῇ αὐτῷ ἢ οὐσονκαπίων.

στεφ. οὐσονκαπίεῦσι γὰρ ἦτοι περαιούσθαι τὴν ἀρχαίαν πρὸ τῆς προκαταρξέως τρέχειν οὐσονκαπίονα, ἐπειδὴ οὐκ ἰτεροουπτευσθαι ἀρξάμενῳ βόνα φίδε νομῆι διὰ τῆς μετὰ ταῦτα εἰδήσεως. ἀλλὰ λοιπὸν τοῦ ἀκτορος [ἀποδε[μ]νίουτος [τὴν] ἐν καιρῷ προκαταρξέως δεσποτ[ε]ίαν αὐτοῦ], ἀναγκάζει τὸν ἄλλον ὁ δικαστῆς τραδιεῖσθαι αὐτῷ τὸν οἰκέτην. τα γὰρ τέλη τῆς ἢ ἄλλοις πρὸς τὴν ἀρχὴν [κα]ν[ο]ν[ε]ίζεται, καὶ διὰ τοῦτο κ[α]ν[ο]ν[ε] οὐσονκαπίευσσε, μετὰ προκαταρξίν δηλον[οῦ]σι, ἀναγκάζεται οὐσονκαπίων παρὰ τοῦ ἀνακλῶντος ἐαυτὸν εἰς τὸν καιρὸν τῆς προκαταρξέως, ἐν ᾧ μὴπω οὐσονκαπίεῦσθαι ὁ οἰκέτης. ἀναγκάζεται δὲ ἢ οὐσονκαπίων δι' ὧν ὁ δικαστῆς ἀναγκάζει τὸν μετὰ προκαταρξίν οὐσονκαπίευσσάντα τραδιεῖσθαι τὸν οἰκέτην.

ση. ὅτι ἢ τῆς οὐσονκαπίονος ἀνάγκησι [οὐ] λ[ύ]ει τὴν ὑποθήκην οὐδὲ ἀναρῆται τὴν ἐλευθερίαν. ἀμ[ε]λ[ε]ι καὶ τοιαύτ[η]ν ἐκφλωνεῖσθαι χρῆ[ι] προνοντιαίονα π[α]ρά τοῦ δικαστοῦ [συνε]στη τὸν οἰκέτην τόνδε γενέσθαι τοῦ ἀκτορος.

καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ποσεισσορι μετὰ προκαταρξίν οὐσονκαπίευσσάντι καὶ ἀποκαθιστῶντι τὸ πρᾶγμα ἐκ τῶν ἐναντιῶν κινήτων παρὰ τοῦ πεπύρωτος δίδεται, ὅτι προσφάσει τοῦ ἀποκαθισταμένου πράγματος φυλαχθήσεται αὐτῷ τὸ ἀξίμιον, εἰ τυχὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγροῦ, ὃν ἐνέμετο, τὴν ἰνδαμνι ἰμφέκει τὴν

contestatam lucrum non facit. Eius autem temporis, quo forte petitor possedit, reus fructus non praestat. Quod de petitione dictum est, locum habet, quum post litem contestatam possessor usuceperit.

XVIII. Qui servum post litem contestatam usucaptum restituit, de dolo cavet: fortasse enim eum pignora vit, vel manumisit.

XIX. Ulp. Etiam petitor reo cavet de in-

Si non occisus est sed apparet, non ad exhibendum sed in rem actione convenior. Et hoc est, quod dicitur, praeteritum dolum venire in iudicium actionis in rem, ut etiam Paulus dig. 27 huius tit. dicit.

61. Enant. [ad l. 17 §. 1]. Partum, qui ante litem contestatam editus est, per specialem in rem actionem vindicat, ut lib. XXII tit. I dig. 10.

62. [Steph. ad l. 17 §. I verb.: *possessus esset ab eo, qui evicerit*]. Finge enim, eum litem movisse, ut usucapio, quae possessori currere coeperat, eiusve tempus interrumpetur, non ut illico servum reciperet. Alioquin hodieum adversatur constitutio, quae sancit iudicia post litem contestatam intra triennium terminari. Qui autem post litem contestatam natus est, quomodo intra triennium operas praestare potest, quum ne eius quidem, qui tertium annum excessit, operae esse possint? Finge igitur, litem non ad hoc contestatam esse, ut servus reciperetur, sed propter usucapionem, quae possessori currere coeperat, et interim infantem ad pubertatem pervenisse, ut ex operis eius possessor lucrum facere potuerit.

63. [Steph. ad l. 17 §. I verb.: *usucepit possessor*]. Finge enim possessorem post litem contestatam servum usucepisse eiusque dominum factum esse. Soli enim domino legis Aquiliae actio datur, scilicet directa. Utilis autem datur omnibus, qui ius dominio simile sive in rem habent.

64. Steph. [ad?]. In his quae ante litis contestationem fiunt. . . . scis a bonae fidei possessore non exigi, quae consumsit, sed solum ea quibus locupletior factus est, quod in his, quae post litis contestationem fiunt, dici non potest.

65. [Steph. ad l. 18 verb.: *possessor*]. Bonae fidei possessorem finge, ut usucapio ei procedat.

66. Steph. [ad l. 18 verb.: *usu hominem cepit*]. Usucapit enim sive implet usucapionem, quae ei ante litem contestatam currere coeperat, quoniam quae semel a bonae fidei possessore coepta est, non interrumpitur, si postea rem alienam esse resciverit. Caeterum si actor probaverit, se dominum fuisse tempore litis contestatae, iudex reum compellit servum ei tradere. Exitus enim in rem actionis regulam sumit ex initio, et propterea licet reus usuceperit, post litis contestationem scilicet, rescinditur usucapio a iudice, qui se refert ad tempus litis contestatae, quo servus nondum usucaptus erat. Rescinditur autem usucapio ita, ut iudex reum, qui post litis contestationem usucepit, servum tradere compellat.

67. [Steph. ad l. 18 verb.: *periculum est enim*]. Nota quod usucapionis rescissio non dissolvit hypothecam nec infirmit libertatem. Caeterum etiam huiusmodi pronuntiatio a iudice preferenda est: demonstratum est, hunc hominem actoris fieri debere.

68. [Steph. index l. 19]. Sed et ipsi possessori, qui post litem contestatam usucepit et rem restituit, e contrario ab actore cavetur, quod ex causa rei restitutae indemnis servabitur, si forte nomine fundi, quem possedit, vicino cuidam damni infecti caverit. Et nota,

15) Hic in Cod. nova § incipit, cui uno tenore subiicitur l. 18.

ο) Videbatur in Cod. esse: τριετῆ.

ρ) In hoc scholio plures literae, imo integra verba minus

16) Expl. f. 50, 47. Inc. f. 9, 10.

certa sunt. Nec satis intelligo, quo tandem hoc scholium pertineat.

γ) Expl. fol. 50, 47. Inc. fol. 9, 10.

λίζεται περί τοῦ ἀβλαβοῦς· εἰκὸς γὰρ περί τοῦ ἀγροῦ ἡσφαλίσατο τὴν προσδοκωμένην εἰς αὐτὸν ζημίαν.

κ'. **GAIVS.** Ἀποδίδωσιν ὁ νομεὺς καὶ εἴτι μετὰ προκαταρξίν ἔσχε διὰ τοῦ δούλου, μὴ ἐκ πραγμάτων ἰδίῳν, ἐν οἷς εἰσι κληρονομία καὶ ληγάτα καὶ πάντα, ὅσα ἐμείλιν ἔχειν ὁ ἀπαιτῶν, εἰ ἐν τῇ προκατάρξει ἀποκατίστη αὐτῷ. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοκετὸν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μετὰ τὸ διὰ χρήσεως κυριευθῆναι τὴν μητέρα αὐτοῦ μετὰ προκαταρξίν ἐτέχθη. καὶ ὡς ἐπὶ τῇ μητρὶ, οὕτω καὶ ἐν αὐτῷ ἀναγκαῖα ἐστὶν ἢ παράδοσις καὶ ἢ τοῦ δόλου ἀσφάλεια.

κα'. **PAVL.** Ὁ καλῆ πίστι τοιοῦτος ἦν ὁ δούλος, ὅς ὤφειλε φυλαχθῆναι. εἰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ αὐτὸν διὰ

τῶν ἀγρογεϊτῶν ἐπηρεώθη. καὶ σημ. ὅτι καὶ ἐπὶ ἀγροῦ χώρα γίνεται τῇ ἰνδάμνι ἰμφέκτι. τὰς δὲ αἰτίας, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ ἀγροῦ τῇ τοιαύτῃ ἐπηρεώθησι γίνεται χώρα, μανθάνεις ἐν τῷ προσφῶρῳ τί.

τοῦ ἄνωγ. σημ. ὅτι καὶ ἐπὶ ἀγροῦ χώρα γίνεται τῇ ἰνδάμνι ἰμφέκτι, ὡς βι. ιδ' τί. δ' διγ. ε' γ'. γίνωσκε δὲ ὅτι καὶ οἶκος πρεδίου λέγεται, ὡς βι. κγ' τί. ε'. ἀνάγκ. καὶ βι. ν' τί. ις' διγ. κς' γ' καὶ ζ'.

στ ε φ. τί γὰρ; ὅτι πηγῆς οὐσης ἐν τῷ γείτονι ἀγρῷ ἢ ἔχθη ὁ ἀγρογεϊτῶν ἐν τῷ οἰκίῳ ἀγρῷ, καὶ δέος ἦν μὴ ὡσπερ γενομένῳ βλάβῃ γένηται τῷ ἔχοντι τὴν πηγὴν μισομένου τοῦ ὕδατος. ἐστὶ δὲ πολλὰ ἕτερα θέματα, ἐφ' ὧν χώραν ἔχει καὶ ἐπὶ ἀγρῷ ἢ δάμνι ἰμφέκτι. ταῦτα μανθάνεις ἐν τῷ προσφῶρῳ τί.

στ ε φ. ὥστε καὶ τὰ ἐξ ὀπίρας ἀποκαθίστησιν, ὅσα μετὰ προκαταρξίν ὁ οἰκίτης περιποιήσατο, ἐπειδὴ ὅλως προκαταρξίς γενομένη. εἴωθε καὶ ἢ νερεδιαιεῖς πετιτῶν καὶ τὰς ὀτεδήποτε γενομένης ὀπίρας ἀπαιτῶν καὶ εἰς τὸ οἰκίον καταφέρειν δικαστήριον, ὡς ἔχεις ἐν τῷ κθ' αὐτῆς διγ.

τοῦ ἄνωγ. ποῖα ἐστὶ τὰ ἐξ ὅς, λέγει βι. ζ' τί. α' διγ. κα'. οὐ προσπορίζονται τῷ μάλα φίδε ὡς βι. μα' τί. α' διγ. νζ' καὶ βι. κθ' τί. α' διγ. ιθ'.

στ ε φ. δὴλον δὲ ὅτι κληρονομία καὶ τὰ ληγάτα, τουτέστι τὰ .. φουρτι τις καὶ σθαί, μετὰ οὐσουκαπίονα προσπορίσθη τῷ ποσέσσορι, καὶ χρῆ ταῦτα, ἐπειδὴ ὅλως ἔτυχε γενομένην προκαταρξίς, ἀποκαταστήται τῷ πετιτῶρι μηδεμίαν ὅλως εἰσαγομένης ... εἰ διατίσει τοῦ ποσέσσορος εἰ ὁ οἰκίτης. μανθάνεις γὰρ ... ὀφείλει τι ἔχειν ὁ ποσέσσορ ὡπερ οὐ νεμειται ἔχειν προκατάρξεως ἀποκατίστησι ἐξ ὅς σῶτα λαμβάνει, ἐπειδὴ ταῦτα πάντως ἡμείλιν ἔχειν, εἰ δ' ἂν ἐν κικρῷ [προκατάρξεως ἀναδέδοκε τὸν [οἰκίτην ὁ ποσέσσορ.]

τοῦ ἄνωγ. ὁ ἐπὶ τ βι. ε' τί. γ' διγ. λβ'.

κάν τὰ μ[άλιστα τῆς] αὐτοῦ μητρός μετὰ προκαταρξίν οὐσουκαπιτευθείσης ἐτέχθη. στ ε φ. εἰ μὴτω προκατάρξεως γενομένης οὐσουκαπίτευσε τὴν θεραπαίνην ὁ ποσέσσορ, πρόδηλον, ὅτι οὔτε περὶ αὐτῆς τῆς θεραπαίνης ἐνήγειο πᾶς γὰρ ἅπαξ αὐτῆν πρὸ προκατάρξεως οὐσουκαπιτευσε; οὔτε περὶ τοκετοῦ αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τούτου δὲ φησι τοῦ θέματος, ὅν τρόπον ἐπὶ τῆς μητρός οὕτω καὶ ἐπὶ τοκετοῦ τραδιτῶν ἀμα καὶ ἢ περὶ δόλου κεντῶν ἀναγκαῖα ἐστὶν, τουτέστιν ὡσπερ ἐπὶ τῆς θεραπαίνης ἀποκαθισταμένης ὁ ποσέσσορ κεντῶνα περὶ τοῦ οἰκίου δίδουσι δόλου, ὅτι τυχὸν δευπότης διὰ τῆς οὐσουκαπίονος γενομένου οὐκ ἠλευθέρωσεν αὐτῆν ἢ ὑπέθετο, οὕτω καὶ τὸν τοκετὸν ἀποκαθιστῶν τὴν περὶ δόλου κεντῶνα τῷ πετιτῶρι προκαθίστησιν.

τοῦ ἄνωγ. τὸ αὐτὸ περὶ ἀσφαλείας ἔγνωσ διγ. ιη'.

οἰκίτην τις ἐνέμετο βόνα φίδε καὶ ἐνήχθη περὶ αὐτοῦ τὴν IN REM καὶ μετὰ προκαταρξίν ἔφυγεν ὁ οἰκίτης. ζητήσο-

demnitate: fortasse enim fundi nomine damni infecti cavit.

XX. Gaius. Possessor et restituit, si quid post litem contestatam per servum, non ex re sua acquisivit: in quibus sunt hereditates et legata et omnia, quaecunque habiturus foret petitor, si tempore litis contestatae ipsi restitutus fuisset. Restituit et partum, quamvis postea, quam matrem eius possessor usuceperit post litem contestatam, editus sit. Et sicut in matre, ita etiam in partu traditio et cautio de dolo necessaria est.

XXI. Paul. Bonae fidei possessor, si fugerit servus, absolvitur, nisi talis fuerit servus, qui custodiri debuerit. Si vero interea eum usuceperit,

quod etiam in agro cautio damni infecti locum habet. Causas autem ex quibus etiam in agro eiusmodi cautioni locus est, discis in competente titulo.

69. Anon. [ad l. 19]. Nota, quod etiam in agro cautio damni infecti locum habet, ut lib. [X] tit. 4 dig. [15]. Scias autem, etiam domum praedium dici, ut lib. XXIII tit. 5. Lege etiam lib. L tit. 16 dig. [27] et 60.

70. Steph. [ad l. 19 verb.: fundi nomine]. Quid enim? si fons sit in agro vicino, et vicinus in agro suo et metuendum sit, ne minuta aqua is, qui fontem habet, damnum sentiat. Sunt et multi alii casus, in quibus etiam in agro damni infecti stipulatio locum habet: eos discis titulo competente.

71. Steph. [ad l. 20 verb.: non ex re sua acquisivit]. Igitur etiam quae operis suis post litem contestatam servus comparavit restituit, quandoquidem lis contestata est. Solet etiam hereditatis petitio qualescunque operas exigere et in iudicium deducere, ut dig. 29 eius tituli habetur.

72. Anon. [ad l. 20]. Quenam sint ex re, dicit lib. VII tit. 1 dig. 21. Non acquiruntur malae fidei possessori, ut lib. XXI tit. 1 dig. 57 et lib. XXIV tit. 1 dig. 19.

73. Steph. [ad l. 20 verb.: hereditates quoque legalaque]. Scilicet hereditates et legata, hoc est post usucapionem possessori obvenerunt, et posteaquam semel lis contestata est, ea petitori restitui oportet, nulla omnino introducenda si voluntate possessoris servus. Discis enim, ex re sua accipit, quia haec omnino habiturus erat, si tempore litis contestatae servum possessor reddidisset.

74. Anon. ad l. 20. lib. V tit. 3 dig. 32.

75. [Steph. ad l. 20 ad verba laudata]. Quamvis postea editus sit, quam mater eius post acceptum iudicium usucapta sit. Steph. Si lite nondum contestata possessor ancillam usuceperit, manifestum est, eum nec ob ipsam ancillam conveniri, (quomodo enim, quum eam ante litem contestatam usuceperit?) neque ob partum eius. Et hoc casu, ait, quemadmodum de matre, ita etiam de partu traditio et simul cautio de dolo necessaria est, hoc est, sicut de matre, quam restituit, possessor cautionem de dolo suo praestat, puta quod dominus usucapione effectus eam non manumisit nec obligavit, ita etiam quum partum restituit, petitori ante de dolo cautionem praestat.

76. Anon. [ad l. 20 in fine]. Idem de cautione didicisti dig. 18.

77. [Steph. indea l. 21, 22]. Servum quis bona fide possidebat et de eo in rem actione conventus est,

r) Legendum: βι. ε' τί. δ' διγ. ιε'.

s) Nobis est κς'.

t) Cod. εἰ μὲν το videbatur habere.

u) Supple νομεῖ.

v) Forte: ὁμοίως ἐπὶ τῆς νερεδιαιεῖς πετιτῶνος, ὡς.

w) Cod: αὐτῆς.

χρήσεως κηρύσσεται, έχωρηξεί τὰς ἀγωγὰς τῷ ἀπαι-
τούτῳ, καὶ δίδωσι τοὺς καρποὺς τοῦ χρόνου, ὃν
αὐτὸς ἐνεμήθη. οὐ δίδωσι δὲ ἀσφάλειαν περὶ τοῦ

μην, ὃ παῦλός φησι, ποῖός τις ἦν ὁ οἰκέτης, πότερον τῶν
δεομένων φυλάττεσθαι, ῥηθίος τυχόν ἢ καὶ ἄλλως φηγας, ἢ
μᾶλλον ἔφηβος καὶ ἐπιεικής κατὰ τὸ φαινόμενον, ὡς μὴδὲ
ὑποπτεῖν τὸν ποσέσσορα δίδομαι αὐτὸν παραβληκτικῶς. εἰ
μὲν γὰρ χρηστός εἶναι τοὺς τρόπους εἶδοκε, ὡς μὴδὲ ὀφείλειν
φυλάττεσθαι τὸν ποσέσσορα βόνα φίδε δηλονότι τυγχάνοντα,
ἀπολείπεται, αὐτοῦ μέντοι ἴνα, εἰ μετὰ προκαταξῆν αὐτὸν οὐ-
συναπιτεῦσαι, έχωρηξεί τὰς ἀγωγὰς τῷ πεύτορι, τοῦτέστι
τὴν ἰν φέμ ἢ τὴν ἄδ ἐξιδένδουμ καὶ τὴν σέββι κορροῦται, καὶ
πρὸς τὴν έχωρηξῆσαν τῶν ἀγωγῶν παρῶσχη τοὺς καρποὺς ἐκέ-
νου τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ τὸν οἰκέτην, δηλονότι μετὰ προκαταξῆν,
ἐνεμήθη. εἰ μὴτω μέντοι τὸν οἰκέτην οὐσυναπιτεῦσε ὁ ποσ-
έσσορ, προσήκων ἐστὶν αὐτὸν κανόνος ἐπὶ τοῦ ἀπολύεσθαι,
τοῦτέστι ὥστε μὴ ἀσφάλειαν δίδομαι τῷ πεύτορι, ὡς ἐπιζητεῖ
καὶ τὸν λαμβάνεται τὸν*) οἰκέτην καὶ ἀποκαθίστασι τῷ πε-
ύτορι. πῶς γὰρ ἢ τίνα τρόπον οὐ δύναται τὸν οἰκέτην ὁ
πεύτορ συλλαμβάνεσθαι; καὶ παρὰ τοῦ κατασχέσθαι ἐπι-
κεῖν; πρόδηλον γὰρ ὡς μὴτω τοῦ ποσέσσορος οὐσυναπι-
τεῦστος διέμενε ἐπὶ δεσποτῆς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ ποσέ-
σσορ ἔσθ' ὅτε καὶ ἐν [φυγῇ] ὄντα τὸν οἰκέτην οὐσυναπιτεῦσει,
ὡς ἀναγκάειν εἶναι τὴν έχωρηξῆσαν τῶν ἀγωγῶν καὶ τὴν καν-
τόνια καθ' ὃν εἰρηται τρόπον, ὡς που φησὶ καὶ ἄριστος²⁾ ἀπο-
δεχόμενος εἰκότως τὰ εἰρημένα. ποῖος γὰρ βόνα φίδε νομῆς
δικαίως ἀναγκάσει λόγος ἀναζητῆσαι τὸν οἰκέτην τὸν μίγε κατὰ
δόλον αὐτοῦ φυγόντα μίγε κατὰ κούλιαν; τεθεματίσται γὰρ
ὁ οἰκέτης τοιούτος, ὡς μὴ δέδοται αὐτὸν τοῦ φυλάττοντος.
ἐτέρω δὲ λόγῳ ἀσφαλίζεται τὸν πεύτορα, ὅτι ἐάν ὁ οἰκέτης
εἰς τὴν αὐτοῦ περιεβῆθη χείρας, ἀποκαθίστασιν αὐτὸν. τοῦτο
γὰρ ὁ ἰουλιανὸς πρὸς τῷ τέλει τοῦ διγ. φησίν. ὁ ποσέσσορ
ἐν [φυγῇ] ὄντα τὸν οἰκέτην οὐσυναπιτεῦσει ὅτι καὶ βόνα φίδε
... αὐτὸν ἤρξατο νῦμεσθαι καὶ πλάνη περὶ τὸν τίλον τῆς
νομῆς οὐ ἐγένετο οὔτε φυγόντα τὸν οἰκέτην κατέσχεν ἕτερος³⁾
ἐπὶ τοσούτον γὰρ ... φυγῇ φυλάττειν τὴν ἀρχχθῆσαν ἡμῶν
ἐπὶ πράγματι νομῆν, ἐφ' ὅσον μὴδεῖς ἕτερος κατέσχεν τοῦτο.
ταῦτα μὲν οὖν εἰ τέλειος τε καὶ ἐπιεικής τοὺς τρόπους ὁ οἰκέ-
της εἶδοκε. εἰ δὲ τοιούτος ἐστίν, ὃν εἶδει φυλάττεσθαι ἢ διὰ
τὸν τρόπον ἢ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἐπειδὴ κούλιαν ὁ βόνα φίδε
νομῆς ὀφείλει μετὰ προκαταξῆν, τότε καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ
οἰκέτου καταδικάζεται, οὕτω μέντοι, ἴνα, εἰ μὴτω αὐτὸν οὐ-
συναπιτεῦσιν, έχωρηξῆσαι αὐτῷ ὁ ἀκτωρ τῶν ἀγωγῶν, ὡς ἔχει
δ⁴⁾ δεσπότης ἐπὶ τοῦ οἰκέτου τυγχάνων. ὁ μέντοι ἰουλιανὸς
ἐπ' ἐκείνων τῶν θεμάτων, ἐφ' ὧν οὐ καταδικάζεται διὰ τὴν
τοῦ οἰκέτου φυγῆν ὁ βόνα φίδε νομῆς, (οὐ καταδικάζεται δὲ,
ἡρῆκα μίγε οὐσυναπιτεῦσε, ἀλλὰ τέλειος καὶ νομῆς ὁ οἰκέ-
της εἶδοκε,) ἐπὶ τούτων οὖν, ὡς εἰρηται, θεματίσται φησίν ὁ
ἰουλιανὸς, ὅτι εἰ [καὶ] μὴ ἀναγκάσει καντόνια δίδομαι περὶ
τῆς τοῦ οἰκέτου ἐπιεξελευσεως, [ἀλλ' ὅμως] ἀσφαλίζεσθαι ὀφείλει
τὸν πεύτορα, ὅτι, ἐάν τῆς τοῦ οἰκέτου δραστήριαι κατοχῆς, ἀπο-
καθίστασιν αὐτὸν. εἰ μέντοι κατὰ δόλον τοῦ ποσέσσορος φυγῇ
ὁ οἰκέτης, τότε ἀδικαστικῶς αὐτὸν καταδικάζεται φησίν ὡς
νεμόμενον κατὰ τὸν κανὸνα τῶν λέγονται. ὁ δολῶ παυσάμενος
νεμῶσθαι ἀπὲρ νεμόμενον παραλαμβάνεται.

τοῦ ἄνω. ἢ ἀσφαλῆς φυλακῆ ἐπιδεδεμένῳ ἐπιτρέπει ὡς
βι. α' τί. δ' β) διγ. α'.

στεφ. ἢ μετὰ τὴν προκαταξῆν ἢ μετὰ τὴν φυγῆν καὶ ἐν
φυγῇ ὄντα τὸν οἰκέτην οὐσυναπιτεῦσει ὁ βόνα φίδε νομῆς ἐν
φ' μὴ ἕτερός τις [ἐδραξῆται] τῆς τοῦ οἰκέτου κατοχῆς. [ἐπὶ
τοσούτον] γὰρ δυνάμεθα καὶ φυγῇ, νῦμεσθαι ἢτοι κατέχειν
φυγῇ τὴν ἀρχχθῆσαν ἡμῶν ἐπὶ πράγματι νομῆν, ἐφ' ὅσον
μὴδεῖς ἕτερος νῦμῆται. τοῦτο γὰρ ἐστὶ μαθῆν ἐξ ὧν ὁ
οὐκλιανὸς ἐν τῷ ἐξῆς βι. τί. α' [διγ. ιβ' φησίν.] ... μὴ θε-
ματίσται τὸν οἰκέτην φυγάδα [ὄντα πρὶν] ἢ παρεδόθη τῷ
βόνα φίδε νομῆ. οἶδας γὰρ μαθῶν ἐν τῷ ε' τί. τῆς β' τῶν
ἰστοι. ὅτι ὁ φυγῆς οἰκέτης, οἰαδῆ αὐτὸς κλέπτων ἑαυτὸν καὶ
φουσίτιβος εἶναι δοκῶν, [οὐκ] οὐσυναπιτεῦσεται. ἀλλὰ θε-
ματίσται [ὅτι] πρὸ τούτου μὴ ὧν φυγῆς ἤρξατο φεύγειν μετὰ
τὸ παραδοθῆναι αὐτὸν τῷ βόνα φίδε νομῆ.

x) Forte: λαμβάνοντα vel συλλαμβάνεται.
y) Cod: οὐ λαμβάνεσθαι habere videbatur.
z) Iege: pomponius.

actiones cedit petitori, et fructus praestat eius tem-
poris, quo ipse possedit. Nec vero cavet de per-
sequendo servo, sed de eo restituendo, si eum

et post litem contestatam servus fugit. Requiremus, ait
Paulus, qualis fuerit servus, an talis qui custodiri de-
buerit, puta impubes vel fugitivus, an potius adolescens,
qui integrae opinionis videretur, ut possessor non
suspicaretur eum custodia indigere. Si enim frugi esse
videbatur, ut a possessore, bonae fidei scilicet, non
esset custodiendus, is absolvitur, ut tamen, si post
litem contestatam eum usuceperit, actionibus cedat pe-
titori, hoc est in rem et ad exhibendum et servi cor-
rupti actione, et praeter actionum cessionem fructus
praestat eius temporis, quo servum, post litis con-
testationem scilicet, possedit. Sin autem possessor ser-
vum nondum usucepit, absolvi eum par est sine cau-
tione, hoc est ut non caveat petitori de persequendo
servo et petitori restituendo. Quomodo enim et ob
quam causam petitor non posset servum requirere et a
detentore vindicare? Manifestum enim est, eum domi-
num mansisse, quum possessor nondum usuceperit, licet
possessor quandoque etiam, dum in fuga sit, servum
usucipiat, ita ut necessaria sit cessio actionum et cau-
tio secundum ea, quae dicta sunt, sicut alicubi dicit
etiam [Pomponius] supradicta probans. Quae enim
iusta ratio bonae fidei possessorem cogat servum quae-
rere, qui neque dolo neque culpa eius fugit? nam ser-
vum finximus eiusmodi, qui non deberet custodiri. Alia
tamen ratione petitori cavet, nimirum si servus in ma-
nus eius pervenerit, ut eum restituat. Hoc enim Iulia-
nus circa finem dig. dicit. Possessor servum, qui in
fuga est, usucipit, si et bona fide eum possidere coepit
nec error circa titulum possessionis accidit nec
alius servum fugitivum detinuit: usque eo enim [vide-
mur] animo retinere possessionem rei nobis acquisitam,
donec alius eam non occupaverit. Haec igitur, si per-
fectus et bonae frugi servus esse videbatur. Sin autem
talis erat, qui custodiri deberet sive ob vitae genus
sive ob aetatem, tunc, quia culpam bonae fidei posses-
sor post litem contestatam praestat, etiam super ipso
servo condemnatur, ita tamen, ut, si nondum eum usu-
cepit, actor ei actionibus cedat, quas tamquam domi-
nus servi habet. Iulianus autem in his casibus, in
quibus ob fugam servi bonae fidei possessor non con-
demnatur, (non condemnatur autem, si neque usucepit,
sed perfectus et prudens servus esse videbatur,) in his
igitur, ut dictum est, casibus Iulianus ait, etsi non
cogatur cavere de persequendo servo, tamen eum cavere
debere petitori, ut, si servi detentionem nactus sit,
eum restituat. Si vero dolo possessoris servus fugerit,
tunc eum indistincte damnandum esse dicit quasi pos-
sideret, secundum regulam quae dicit: qui dolo desit
possidere, pro possessore habetur.

78. Anon. [ad l. 21]. Diligens custodia vincire
permittit, ut lib. XI tit. 4 dig. I [§. 7].

79. Steph. [ad l. 21 verb.: si interea eum usu-
cepit]. Sive post litem contestatam sive post fugam
bonae fidei possessor servum, etiam dum in fuga est, usu-
capit, nisi alius quis servi detentionem nactus sit. Nam
eo usque etiam animo possidere possumus sive animo
retinere possessionem rei a nobis inchoatam, donec
alius non possideat. Hoc enim discere est ex his, quae
Ulpianus libro sequente tit. I dig. 12 [§. 3] dicit. Neque
vero fingas servum fugitivum fuisse prius quam bonae
fidei possessori traderetur. Didicisti enim tit. 6 [§. 1]
lib. II Institutionum, servum fugitivum, quippe qui se-
met ipsum quodammodo furatus sit et furtibus esse vi-
deatur, non usucapi. Sed finge eum ante non fuisse
fugitivum, sed coepisse fugere postquam bonae fidei
possessori traditus esset.

a) Malim: ὡς.
b) Cod: γ'.

ἀναζητῆσαι αὐτόν, ἀλλ' ὅτι, εἰ δράζεται αὐτοῦ, δίδωσιν αὐτόν. εἰ δὲ ὤφειλε φυλάξαι τὸν δοῦλον, καταδικάζεται τὰς περὶ αὐτοῦ ἐναγωγὰς παρὰ τοῦ ἐνάγοντος ἐκχωρούμενος, ἐν ᾧ μὴ διὰ χρήσεως ἐκτίσαστο αὐτόν.

ιβ'. **ULPI.** Εἰ δὲ δόλω τοῦ νομέως ἔφυγεν, ὡς νεμόμενος καταδικάζεται¹⁷⁾.

ιγ'. Τὴν περὶ ἀπαιτήσεως πράγματος ἀγωγὴν ἢ ὁ κατὰ φύσιν ἢ ὁ κατὰ νόμον δεσπότης κινεῖ.

Τὰ ἱερὰ καὶ τὰ μνημεῖα ἐδικεῖν ὡς ἡμέτερα οὐ δυνάμεθα.

Ἐὰν τῷ ἐμῷ πράγματι προσθήσω ἀλλότριον, ὥστε μέρος αὐτοῦ γενέσθαι, ἐμὸν γίνεται τὸ πᾶν, καὶ καλῶς αὐτὸ ἐδικῶ, ὅσον ἀνδριάντι πόδα ἢ χεῖρα, ἢ σκύφῳ ὠτιον ἢ πυθμένα, ἢ τραπέζῃ πίδα.

Καὶ τὸ γραφόμενον ἐν χάρτῃ ἢ σανίδι μου ἐμὸν γίνεται.

Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις ἐδικῶν τὸ γενόμενον ἐμὸν ἀναγκάζομαι διὰ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς τὴν τιμὴν αὐτοῦ παρασχέειν.

στεφ. πᾶν τὰ μάλιστα γὰρ μετὰ προκαταρξίν καὶ ὁ βόνα φίδε νομεὺς κούλπαν ἢτοι ἐξέκταν διλιγεντίαν ὀφείλει παρέχειν ἐν τῷ πράγματι, ὅμως οἶδε καὶ αὐτὸς ὁ ἰουλιανὸς ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ἐξέκταν ὑπερβαίνει διλιγεντίαν ἢ ἀλόγως ἡμῶν ἐπαγομένη παρ' ἑτέρων ζῆμίαι. καὶ τοῦτο φησὶν ἰουλιανὸς ἐν τῷ ιθ' τῆς κομμοδάτι καὶ ἐν τῷ μα' τῆς λοκάτι τῶν δὲ ὄββους. εἰκότως οὖν ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐκχωρήσει τῶν ἀγωγῶν καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ διαφύροντι τὸν ποσέσσονα φησὶ καταδικάζεσθαι ὁ αὐτὸς ἰουλιανὸς.

στεφ. μετὰ προκαταρξίν δηλοῦσι. εἶπον γὰρ [σοὶ καὶ] ἀνωτέρω, ὅτι οἱ πρὸ τῆς προκαταρξέως καρποὶ καὶ τοκετοὶ διὰ τῆς ἰδικῆς ἀγωγῆς ἀπαιτοῦνται καὶ οὐ καταφέρονται εἰς τὴν καταδικῆν τῆς ἰδικῆς ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματι κληθείσης ἐν ἡμέ.

στεφ. ἔνθα γὰρ αὐτὸν οὐσοναπίτευσεν, ἀνάγκη αὐτόν ἐστίν ἢ ἐκχωρῆσαι τὰς ἀγωγὰς ἢ κιντῖονα δοῦναι, ὅτι ἐπιζητεῖ τὸν οἰκτετῆρ καὶ ἀπαιτεῖ καὶ δίδωσι τῷ πετίτορι.

στεφ. ὡς γὰρ μετὰ προκαταρξίν κούλπαν ὀφείλει ὁ βόνα φίδε νομεὺς, εἰκότως καταδικάζεται, εἰ τὸν οἰκτετῆρ ὀφείλων φυλάξαι μὴ ἐφύλαξεν. ὥστε μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ εἰρημένον ἐν τῷ λα διγ. τῆς νερεδιτάτις πετιτίονος, (εἰρηται δὲ, ὅτι οὐκ ἐγκαλεῖται περὶ ἑαθυμίας ὁ βόνα φίδε νομεὺς, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἑαθυμείν,) μετὰ γὰρ προκαταρξίν καὶ ἀπὸ κούλλας εὐθύνεται ὁ βόνα φίδε ποσέσσωρ. εἶδει γὰρ αὐτόν καὶ ἠδὴ φθάσας σοὶ παραδέδωκα εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον τραθήρηαι διάνοιον καὶ τὴν δημῶδη ταύτην ἐνθυμηθῆρηαι παρομιάν, ἠίτις φησὶ καὶ ζεύς τοιος^{c)}. ὅτι γὰρ μετὰ προκαταρξίν ἐγκαλεῖται καὶ περὶ κούλλας καὶ ὁ βόνα φίδε νομεὺς, ἔγνωσ μὲν ἦδη ἐν τῷ ιε διγ. μανθάνεις δὲ καὶ ἐν τῷ ις καὶ με διγ. τοῦ παρόντος τί.

στεφ. τότε δὲ ἀπολλέται, ὅτε μήτε οὐσοναπίτευσεν, μήτε ἔξη καρπὸν, μήτε τοιοῦτος ἦν ὁ οἰκτετῆρ, ὃν ἔδει φυλάττεσθαι, μήτε κατὰ δόλον ἐπαύσατο νέμεσθαι.

στεφ. θές γὰρ ὅτι ὁ οἰκτετῆρ τέλειος καὶ ἐπιεικής ἦν καὶ τοιοῦτος εἶναι ἔδοκει, ἐφ' οὗ κούλλαι οὐκ ἐστὶν ἐγκαλῆσαι τῷ βόνα φίδε νομεῖ μὴ φυλάξαντι αὐτόν, ἐπέτιοιγε καὶ ἀπὸ κούλλας ἀεὶ κατέχεται μετὰ προκαταρξίν ὁ βόνα φίδε νομεὺς, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ιε διγ. μανθάνεις δὲ καὶ ἐν τῷ ις καὶ με διγ.

στεφ. ὁ γὰρ δόλω παυσάμενος νέμεσθαι ἀντὶ νεμομένου παραλαμβάνεται^{d)}.

nactus sit. Si vero servum custodire debuerit, damnatur, ut tamen, si usu eum non cepit, petitor ei actiones cedat.

XXII. *Ulp.* Si vero dolo possessoris fugerit, L. 22. quasi possideret, damnatur. D. VI. I.

XXIII. Rei vindicatione experitur is, qui vel naturali vel civili iure dominus est. L. 23. pr. D. eod.

Sacra et religiosa vindicare quasi nostra non §. 1. possumus.

Si meae rei alienam ita adiecero, ut pars eius §. 2. fieret, tota res mea fit, et recte eam vindico: veluti si statuæ pedem adiecero vel manum, aut scypho ansam vel fundum, aut mensæ pedem.

Et id, quod in charta mea scribitur aut in tabula pingitur, meum fit. §. 3.

In omnibus autem istis causis, si vindicem id, quod meum factum est, per doli exceptionem cogor pretium eius dare. §. 4.

80. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *actionibus suis cedat petitori*]. Licet enim post litem contestatam etiam bonæ fidei possessor culpam sive exactam diligentiam præstare debeat, tamen sciebat etiam Iulianus, quod vel exactam diligentiam egreditur damnum iniuria ab aliis nobis datum. Et hoc dicit Iulianus dig. 19 *commodati* et dig. 41 *locati* in libris *de rebus*. Consequenter igitur idem Iulianus possessorem damnari dicit, ut actionibus cedat, non ut præestet quod interest.

81. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *temporis quo possedit*]. Scilicet post litem contestatam. Etenim iam supra tibi dixi, fructus et partus ante litem contestatam per specialem actionem vindicari nec venire in condemnationem in rem actionis, quæ specialiter de ipsa re mota est.

82. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *sine cautionibus*]. Nam si eum usucepit, oportet ipsum vel actionibus cedere vel cavere de requirendo et vindicando servo et petitori restituendo.

83. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *etiam ipsius nomine*]. Quia enim post litem contestatam bonæ fidei possessor culpam præstat, consequenter damnatur, si servum non custodivit, quum eum custodire deberet. Itaque non tibi adversetur quod dicitur dig. 31 *de hereditatis petitione*, (dicitur autem, bonæ fidei possessorem non damnari culpæ nomine, quia in propriis negligentem se esse opinabatur,) post litem contestatam enim etiam culpæ nomine bonæ fidei possessor condemnatur Nam bonæ fidei possessorem post litem contestatam etiam ob culpam teneri didicisti iam dig. 15 et disces etiam dig. 36 et 45 huius tituli.

84. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *in his casibus*]. Scilicet tunc absolvitur, si neque usucepit, neque fructum habet, neque servus eiusmodi erat, qui custodiri deberet, neque dolo desiit possidere.

85. *Steph.* [ad l. 21 verb.: *propter fugam servi*]. Finge enim servum perfectum et frugi fuisse et talem fuisse visum, in quo bonæ fidei possessori, si eum non custodiat, culpa non possit obici: nam etiam ob culpam bonæ fidei possessor post litem contestatam semper tenetur, ut didicisti dig. 15, et disces etiam dig. 36 et 45.

86. *Steph.* [ad l. 22 verb.: *quasi possideret*]. Nam qui dolo desiit possidere, pro possessore habetur. (Plura desiderantur.)

17) Expl. f. 9. 10.

c) Haec sic in Codice leguntur, sed omnino corrupta sunt.

Zachar. Basil. Suppl.

d) Hactenus fol. 9. 10.

- L. 23. §. 5. Ἐφ' ὅσον δὲ ἤνωνται, οὐκ ἐκδικεῖ αὐτὰ ὁ πρό-
D. VI. 1. τερος δεσπότης, ἀλλὰ κινεῖ τὴν περὶ παραστάσεως
ἀγωγήν, ἵνα χωρισθῶσι καὶ τότε ἐκδικηθῶσιν. ἀλλὰ
τοῦτο περὶ τῶν διὰ μολίβδου κολλημένων· τὰ γὰρ λι-
παινόμενα ὑπᾶξ ἄλλότρια γενόμενα, οὔτε εἰ χωρι-
σθῶσιν ἐπανέρχονται πρὸς τὸν πρόην δεσπότην.
ἐνθα δὲ μὴ ἀρμόζει ἢ περὶ δεσποτείας ἢ περὶ φανερώ-
σεως ἀγωγῆ, ἢ περὶ ἀπαιτήσεως πραγμάτων ἀγωγῆ
δίδοται. τὰ ἐκ διεστώτων συγκείμενα ἐν τοῖς κατὰ
μέρος σῶζει τὸ ἴδιον εἶδος· ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων ἢ προ-
βάτων. ὅθεν ἐὰν ὁ σὸς κριὸς ἐστὶν ἐν τῇ ἀγέλῃ μου,
ἐκδικῶ αὐτὸν μετὰ τῆς ἀγέλης, καὶ σὺ τὸν κριόν. ἐπὶ
δὲ τῶν ἠνωμένων οὐχ οὕτως· ἐὰν γὰρ ἄλλότριον βρα-
χίονα προσθήσεις τῷ ἐμῷ ἀνδριάντι, οὐ γίνεται σὸς,
ἀλλ' ἐμὸς.
- §. 6. Ἐῦλον ἄλλότριον ἐὰν ἐμβληθῇ οἴκῳ, οὔτε ἢ περὶ
ἀποκορυφῆς πραγμάτων ἀγωγῆ οὔτε ἢ τοῦ πράγματος
ἀρμόζει ἐκδικήσις· εἰ μὴ τις ἐν εἰδήσει τὸ ἄλλότριον
ἐνέβαλεν. ἀρμόζει δὲ εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγῆ.
- §. 7. Καὶ ὁ ἄλλοτριος χαλικώμασι ἦτοι λίθοις κτίσας
ἐν ἴδιῳ ἐδάφει τὸν μὲν οἶκον ἐκδικεῖ· περὶ τοῦ δὲ τοῦ
οἴκου ἐκδικεῖ τὰ χαλικώματα ὁ πρόην δεσπότης· κἂν
μετὰ τὸν χρόνον τῆς διὰ χρήσεως δεσποτείας λυθῇ
τὸ οἶκημα, νημηθέντος αὐτοῦ τοῦ καλῆ πίστευ ἀγορα-
στοῦ. κἂν γὰρ ὁ οἶκος διὰ τοῦ χρόνου γένηται ἡμέ-
τερος, ὅμως τὰ καθ' ἕκαστον χαλικώματα διὰ χρή-
σεως οὐ δεσπόζονται.
- L. 24. κδ'. Κάλλιον ἐστὶ τῷ δυναμένῳ διὰ νομίμου παραγ-
D. eod. γελίας τὴν νομίην ἀναλαβεῖν· λοιπὸν γὰρ ὁ ἐκδικῶν
παρ' αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα βαρεῖται ταῖς συστάσεσιν.
- L. 25. κε'. Ἐάν τις χωρὶς αἰτίας ἐαυτὸν τῇ δίκῃ
D. eod. προσαγάγῃ μὴ νεμόμενος, μηδὲ δόλῳ πανσάμε-
νος¹⁸⁾, ἀγνοῦντος τοῦ ἀπαιτοῦντος, οὐκ ἐλευθεροῦ-
ται. ἔξεστι δὲ αὐτῷ πρὸ τῆς προκατάρξεως εἰπεῖν,
ὡς οὐ νέμεται, καὶ ἀζημίως ἀναχωρήσει.
- L. 26. κς'. Εἰ δὲ γινώσκει ὁ ἀπαιτῶν, αὐτὸς ἐαυτὸν
D. eod. ἀπατᾷ, καὶ ἐλευθεροῦται ὁ ἐναγόμενος.
- L. 27. πρ. κζ'. Εἰ δὲ βουλομένου μου ἐτέρῳ κινήσει,
D. eod. προσαγάγῃ τις ἐαυτὸν λέγων νέμεσθαι, καὶ τοῦτο ἐν
διαμυστηρίῳ ἐγγράφῳ δεῖξω, καταδικάζεται παντὶ
τρόπῳ.
- §. 1. Ὅφειλε τις νέμεσθαι καὶ ἐν τῇ προκατάρξει
καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψήφου. εἰ γὰρ τις ἐν τῇ προ-
κατάρξει νημηθεὶς ἐκπέση ἀδόλως ἐν τῷ καιρῷ τῆς
ψήφου, ἐλευθεροῦται. εἰ δὲ νέμεται κατὰ τὸν καιρὸν
τῆς ψήφου, καὶ ἐν τῇ προκατάρξει οὐκ ἐνέμετο,
καταδικάζεται καὶ περὶ καρπῶν, ἀφ' οὗ ἤρξατο νέ-
μεσθαι.
- §. 2. Ἐάν τὸν ἐκδικούμενον δοῦλον ὁ νομὸς χεῖρονα
ποιήσῃ, καὶ μετὰ ταῦτα χωρὶς ἀμελείας αὐτοῦ ἕτερος
αὐτὸν ἀνέλῃ¹⁹⁾, ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας τελευτήσῃ, ὅσον

στεφ. e) εἶπον γὰρ σοι καὶ ἐν τῷ 13 dig. ὅτι ἢ τῆς ἀπο-
μειώσεως διατήρησις οὐ κατὰ φύσιν τῆς ἐν ἑμέ, ἀλλὰ PER
IUDICEM ἀπαιτεῖται. τῆς οὖν ἐν ἑμέ ἀσθενούσης οὐχ οἷον τέ
ἐστὶ γίνεσθαι τῆς ἀπομειώσεως καταδίκη· πῶς γὰρ, ὅτε καὶ
ἀσθενεῖ ἢ ἐν ἑμέ, ἀλλ' ὄφρα τοῦ δικάζοντος γίνεται τῆς
ἀπομειώσεως καταδίκη; ἀπολύεται οὖν ὁ ὄρεος, κἂν μετὰ προ-
κατάρξιν ὁ οἰκίτης ἐτελεύτησε, ἐν ᾧ δηλονότι μὴ βενάλιος ἢ
ὁ οἰκίτης μήτε μορὰ γενένηται, μήτε πώλησας αὐτὸν μετὰ
προκατάρξιν ὁ ποσέσσωρ τὸ τίμημα ἔλαβεν. ἐπὶ ἐκατέρῳ γὰρ

Quamdiu autem cohaerent, ea prior dominus non vindicat, sed ad exhibendum agit, ut separentur et tunc vindicentur. Verum hoc obtinet in his, quae plumbatura iunguntur: nam quae ferruminatione semel aliena facta sunt, nec si separentur ad priorem dominum redeunt. Ubi vero in rem actio vel ad exhibendum non competit, in factum actio datur. Quae ex distantibus constant, in singulis partibus suam propriam speciem retinent: ut in hominibus vel ovibus. Ideo si aries tuus in grege meo sit, ipsum cum grege vindico, et tu arietem. In cohaerentibus non item: nam si brachium alienum meae statuae adieceris, tuum non fit, sed meum.

Tignum alienum si aedibus iungatur, nec ad exhibendum actio nec rei vindicatio competit: nisi quis sciens alienum iunxit. Competit autem in duplum actio.

Item qui alienis caementis vel lapidibus in solo suo aedificavit, domum quidem vindicat: diruto autem aedificio caementa vindicat prior dominus: etiamsi post tempus usucapionis dissolutum sit aedificium, si illud bonae fidei emtor possederit. Licet enim domus per temporis spatium nostra fiat, tamen singula caementa non usucapiuntur.

XXIV. Melius est ei, qui potest, interdicto possessionem nancisci: sic enim qui rem ab eo vindicat, probationibus oneratur.

XXV. Si quis sine causa se liti obtulerit, quum non possideret, nec dolo desisset possidere, si actor ignoret, non liberatur. Licet autem ei ante litem contestatam dicere, se non possidere, et impune discedere.

XXVI. Si vero actor scit, ipse se decipit, et reus absolvitur.

XXVII. Sin autem, quum ab alio petere vellem, aliquis se obtulerit dicens se possidere, et hoc testatione in scripto habita probavero, omnimodo condemnatur.

Possidere quis debet et litis contestatae et rei iudicatae tempore. Quod si quis litis contestatae tempore possidet, et tempore rei iudicatae sine dolo malo possessionem amisit, absolvitur. Quodsi tempore rei iudicatae possidet, litis autem contestatae tempore non possedit, condemnatur et fructuum nomine, ex quo possidere coepit.

Si servum petitum possessor deteriolem fecerit, et postea sine culpa eius alius eum occiderit, vel ex alia causa mortuus sit, quantum ad in rem actio-

87. Steph. [ad l. 27 §. 2 verb.: aestimatio non fiet eius]. Dixi tibi etiam in dig. 17, deteriorationis aestimationem non secundum naturam in rem actionis sed per iudicem exigi. Itaque si in rem actio deficiat, non potest fieri deteriorationis condemnatio: quomodo enim, quum deficiat in rem actio et tantum officio iudicis deteriorationis condemnatio fiat? Igitur reus absolvitur, etiamsi post litem contestatam servus mortuus sit, si nimirum servus litem venalis non erat et mora non

18) Videtur supplendum: νέμεσθαι.

19) Inc. f. 156. 161.

e) Inc. fol. 156. 161.

μὲν διὰ τῆς ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγῆς, οὐ καταδικάζεται· ὑπόκειται δὲ ἁπολογῶν μὲν εἰς τὸ ἀπλοῦν, ἀρνούμενος δὲ καὶ ἐλεγχόμενος εἰς τὸ διπλοῦν.

Καὶ ὁ πρὸ τῆς προκατάρξεως δόλῳ πανσάμενος νέμεσθαι ἐνέχεται. ὥσπερ γὰρ εἰς τὴν περὶ ἀπαιτήσεως κληρονομίας ἀγωγῆν, καὶ αὐτὴν οὕσαν πράγματος ἀπαιτητέαν, ὁ ἀμνημόνευτος δόλος κατατάσσεται, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀγωγῆν τὴν κινουμένην ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα κινήτων, ἀκινήτων, καὶ αὐτοκινήτων.

Ἐὰν πατὴρ ἢ δεσπότης διὰ υἱοῦ ὑπέξουσίου ἢ

θέματι^f). εἰ δὲ ἐτελεύτησεν ὁ οἰκέτης ὡς ἔγνω ἐν τῷ ἐκ καὶ εἰς διγ., καὶ ἐνός δὲ τούτων μὴ ὑποκειμένου εἴτε μετὰ προνομιαιότητα ἐτελεύτησεν, πάλιν ὁ ποσέσσορ καταδικάζεται, ὡς ἔγνω ἐν τῷ αὐτῷ εἰς διγ., ὥσπερ οὖν καὶ μὴτῶ προνομιαιότητος γενομένης εἰ κατὰ δόλον ἢ κούλπαν τοῦ ἐναχθέντος ἐτελεύτησεν, ὡς δείκνυσι καὶ τὸ καθ' ἑκαστὸν διγ. καὶ τὸ πολλάκις ἡμῶν εἰρημένον ὅτι καὶ ὁ βόνα φίδε νομεὺς μετὰ προκατάρξιν ἀπὸ δόλου καὶ κούλπας εὐθύνεται.

στ εφ. οὐ δύναται λέγειν, ὅτι, εἰ μὴ ἐβλάβη τὴν ἀρχὴν ὁ οἰκέτης, ἡμεῖλλον νῦν διὰ τῆς ἐν ἡμῶ νομίσματα λαμβάνειν. τοῦ γὰρ οἰκέτου τελευτήσαντος δίχα δόλου καὶ κούλπας τοῦ ποσέσσουρος ἔσβησται αὐτῷ ἢ ἐν ἡμῶ κατὰ τὴν εἰρημένην μοι παρατήρησιν.

οὐ μόνον ὁ μετὰ προκατάρξιν δόλος καταφέρεται εἰς τὴν σπικαιλίαν ἐν ἡμῶ, ἀλλὰ γὰρ διὰ καὶ ὁ πραετέριτος^h), τουτέστιν ὁ πρὸ τῆς προκατάρξεως, καὶ ὁ μὴτῶ γὰρ προκατάρξιν γενομένης κατὰ δόλον πανσάμενος νέμεσθαι κατέχεται ἥτοι ἐνάγεται τῇ ἐν ἡμῶ, ἀπὲρ νεμομένου παραλαμβανόμενος. καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ δογματος τῆς συγκλήτου δύναται νοεῖσθαι. διηγόρευται γὰρ αὐτῷ, ὅτι πραετέριτοςⁱ) δόλος εἰς τὴν νερεδιτάτις καταγεται πετιίονα. ἔστι δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ νερεδιτάτις πετιίονα, ἢ ἐν ἡμῶ. οὐκ ἔστιν οὖν ἐνήθως ἢ ἀνακολούθως^k) εἰπεῖν καὶ ἐπὶ σπικαιλίας ἐν ἡμῶ τὸν πραετέριτον καταγέσθαι.

κνρ. ὁ πανσάμενος δόλῳ νέμεσθαι ἐνάγεται τῇ ἐν ἡμῶ, ἐπειδὴ καὶ τῇ νερεδιτάτις πετιίονα.

τοῦ ἐναντ. τοῦτο νόησον, ἔνθα ὑφίσταται τε καὶ φαίνεται τὸ πρᾶγμα. τοῦτο γὰρ συνάδει τοῖς ἐν τῷ κ' διγ. τοῦ γ' τί. τοῦ ε' βί. εἰ δὲ μὴ ἴσταιται ἢ οὐ φαίνεται, τότε ὁ δόλος πανσάμενος τῆς νομῆς τῇ ἀδ' ἐξνβένδουμ ἐνάγεται. οὕτως οὖν νόησον καὶ τὸ λς' διγ.

τοῦ ἀγων. ὅτι γὰρ ἢ νερεδιτάτις πετιίονα ἐν ἡμῶ ἔστιν ἔγνω βί. ε' τί. [γ'] διγ. ις^l).

οἶδας ὅτι τῶν πραγμάτων ἐκείνων προσπορίζων δυνάμεθα τὴν δεσποτείαν, ὣν καὶ τὴν νομῆν προσπορίζων δυνάμεθα, καὶ ὅτι ὑπέξουσίου υἱὸς τῶν μὴ ἐξ ἑδ' πατρὸς μόνον προσπορίζει οὐσούφρουκτον, τῶν δὲ ἐξ ἑδ' πατρὸς καὶ τὸν οὐσούφρουκτον καὶ τὴν δεσποτείαν αὐτῷ προσπορίζει. ταῦτα εἰδὼς ἐλθέ ἐπὶ τὸ προκειμένον. ὑπέξουσίου ἢ καὶ οἰκέτης ἀλλότριον ἠγόρασε πρᾶγμα, καὶ προσεπόρτισε μὲν κατὰ τὸν νόμον τῷ πατρὶ ἢ τῷ δεσπότη τὴν τοῦτου νομῆν, εἶχε δὲ φυσικῶς τὴν τοῦ πράγματος κατοχὴν, καὶ εἰκότως ὁ πατὴρ ἢ ὁ δεσπότης [ὡς] διὰ τοῦ υἱοῦ^m) τὸ πρᾶγμα νεμομένος ἐνήχθη τῇ ἐν ἡμῶ. ἀλλὰ μελλούσης γίνεσθαι καταδικῆς ἀπελείφθη ὁ υἱὸς [ἢ ὁ οἰκέτης] οὐ κατὰ δόλον ἢ κούλπαν τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότη, τὸ πρᾶγμα κατέχων ὡς εἰρηται. τί γρη ποιεῖν τὸν δικάζοντα; λέγει οὐλλπιανόςⁿ) ὑπεριθέσθω τῶς τὴν ἀπόφασιν, προσθεσίαν τινα [ἡρηται] ἡμῶν τινὴ διδούς, ἵνα τούτων ἐντός εἰ μὴ παραγένηται ὁ υἱὸς ἢ ὁ οἰκέτης καταδικῆσθαι τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσποτῆν, ἢ μὴ ὑπεριθέσθω μὲν τὴν ἀποφά-

nem non condemnatur: tenetur autem in simplum, si confiteatur, in duplum vero, si infitietur et convictus sit.

Item is, qui ante litem contestatam dolo desiit *L. 27. §. 3.* possidere, tenetur. Sicut enim in hereditatis petitionem, quae et ipsa in rem actio est, dolo praeteritus deducitur, ita et in actionem, qua vindicantur singulae res mobiles, immobiles et se moventes.

Si pater vel dominus per filium vel servum pos- §. 4.

est facta, nec possessor eum post litem contestationem vendidit et pretium accepit. Et quidem ab utroque absolvitur. Si vero servus mortuus est ea conditione, quam didicisti dig. 15 et 17, vel absque eiusmodi conditione si post pronuntiationem mortuus sit, possessor rursus condemnatur, ut in ipso illo dig. 17 didicisti, sicuti etiam tunc, quum ante pronuntiationem dolo vel culpa rei moritur, uti ostendit tum dig. 21 tum id, quod saepius a nobis observatum est, etiam bonae fidei possessorem post litem contestationem propter dolum vel culpam teneri.

88. *Steph.* [ad *L. 27 §. 2 verb.: quia nihil interest petitoris*]. Non potest dicere, si initio non esset deterior factus, nunc per in rem actionem nummos acciperem. Nam quum servus sine dolo vel culpa possessoris mortuus sit, in rem actio extincta est secundum observationem a me relatum.

89. [*Steph. index l. 27 §. 3*]. Non solum post litem contestatam dolo in specialem in rem actionem fertur, sed etiam praeteritus, hoc est qui ante litem contestatam admittitur. Nam et is, qui lite nondum contestata dolo desiit possidere, tenetur sive convenitur in rem actione, quasi possideat. Idque ex senatusconsulto colligi potest. Illo enim cautum est, ut dolo praeteritus in hereditatis petitione veniat. Hereditatis autem petitio nihil aliud est, quam in rem actio. Non igitur absurdum est, per consequentias dicere, et in speciali in rem actione dolum praeteritum deduci.

90. *Cyr.* [*L. 27 §. 3*]. Qui dolo desiit possidere, in rem actione convenitur, sicuti et hereditatis petitione.

91. *Enant.* [ad *L. 27 §. 3*]. Hoc intellige, si res sistatur et appareat. Hoc enim consentaneum est his, quae dicta sunt dig. 23 tit. 3 lib. V. Sin autem non sistatur vel non appareat, tunc qui dolo desiit possidere, ad exhibendum actione convenitur. Sic igitur accipie etiam dig. 36.

92. *Anon.* [ad *L. 27 §. 3*]. Hereditatis petitionem in rem actionem esse didicisti lib. V tit. 3 dig. 15 [§. 18].

93. [*Steph. index l. 27 §. 4*]. Scis earum rerum nos posse alicui dominium acquirere, quarum etiam possessionem acquirere possumus, et filiumfamilias earum rerum, quas non ex re patris quaesivit, patri dumtaxat usumfructum acquirere, earum autem, quas ex re patris comparavit, et usumfructum et dominium ei acquirere. Hoc cognito accede ad speciem propositam. Filius vel servus rem alienam emit, et patri quidem vel domino secundum legem possessionem eius acquisivit, ipse autem naturalem rei possessionem habuit, et forte pater vel dominus utpote per filium vel servum rem possidens in rem actione conventus est. Sed tempore rei iudicandae filius vel servus, qui rem ut dictum est detinet, sine dolo vel culpa patris dominive abest. Quid facere iudicem oportet? Ait Ulpianus: differat sententiam, spatio certarum dierum dato, ut, si intra eas filius vel servus se non sistat, patrem vel dominum

f) Haec forte corrupta sunt.

g) Cod: κδ.

h) Cod: πετόριτος.

i) Cod: προετοριτος.

k) Cod: εἰηθ. ἢ ἀρμο ἀκολούθως. Fortasse: οὐκ ἔστιν οὐτ' εἰηθες ἢ ἀρμόδιον, ἀκολούθως etc. Hoc sensu: Nonne

igitur simplex et consentaneum est, per consequentias dicere etc.

l) Cod: νε'.

m) Adde: ἢ διὰ τοῦ οἰκέτου.

n) In nostris Digestorum editionibus *Paulus* huius digesti auctor esse perhibetur.

δούλου νέμηται, καὶ ἀπολιμπάνηται χωρὶς ἀμελείας τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότη, ἢ λαμβάνει καιρὸν, ἢ ἀσφαλιζέται περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως.

L. 27. §. 5. Καταλογίζεται τῷ νομῆι τὰ παρ' αὐτοῦ δαπανήματα πρὸ τῆς προκαταρξέως· καὶ ἐὰν ἐναχθεῖς τοῦ θεραπέυσα τὴν ζημίαν²⁰⁾ δέδωκε χορήματα, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ὑποδόμησεν ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ἀπαιτοῦντος τὸ πρᾶγμα· εἰ μὴ ἀνέχεται αὐτὸν περιελεῖν τὸ οἰκοδομηθέν· ὡσπερ γίνεται ἐπὶ τοῦ δωρηθέντος ἐδάφους τῇ γυναικί, κινουμένης τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς.

L. 28. κη'. ΓΑΙΟΥ. Οὐ²¹⁾ ταῦτον ἐσιν, ἕξθα τὸν δούλον μου νημηθεῖς ἐπαίδευσας αὐτὸν, τυχὸν ζωγράφον ἢ καλλιγράφον.

L. 29. κθ'. ΠΟΜΠΟΥ. Ταῦτα γὰρ οὐ διατιμῶνται, εἰ μὴ πρᾶσιμος ἦν, καὶ διὰ τὴν τέχνην μέλλει πιπρᾶσκεισθαι πλείονος²²⁾.

L. 30. λ'. Ἡ τὸν ἀπαιτοῦντα προεμαρτύρω δοῦναι τὰς δαπάνας, ὁ δὲ ἀποπροσεποίησατο.

ων, εἰ καὶ ἀπ[ελείφθη] ὁ υἱὸς ἢ ὁ οἰκέτης, ποιεῖται [δὲ] τὴν καταδικῆν καὶ ἀπολυεῖται τὸν πατέρα ἢ τὸν δεσπότην μόνον εἰ καντίονα παρᾶσχη, ὅτι ἀποκαθίστησι τὴν τοῦ πράγματος νομὴν εἰς αὐτὴν προθεσίμιας ἡμέρας.

ὁ βόνα φίδε νομεὺς περὶ τὸ ἐκδικούμενον πρᾶγμα δαπανήματα ἐποίησεν μὴ τῷ γενόμενῳ κατ' αὐτοῦ προκαταρξέως· καὶ φησὶν Ἰουλιανὸς²⁰⁾, ὅτι διὰ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς τῶν τοιούτων δαπανημάτων γίνεται λόγος, καὶ εἰ ἐπιμενῆ ὁ ἀκτωρ τὸ πρᾶγμα τὸ οἰκίον ἀπαιτῶν μὴ ἀποδιδόμενον τῶν δαπανημάτων, τοῦτέστιν ἐὰν ὁ τοῦ πράγματος κύριος τὰ δαπανήματα μὴ διδῶς ἐπιμενῆ κινῶν τὴν ἐν ἕμῃ, ἀντιτίθεται αὐτῷ δόλου παραγραφῆ, δι' ἧς οὐ πρότερον αὐτῷ τὸ πρᾶγμα δοθῆσεται, εἰ μὴ παρασχῆ τὰ περὶ αὐτοῦ καθ' ὃν εἰρήσεται τρόπον γενόμενα δαπανήματα. τὸ αὐτὸ ἐστὶ, εἰ καὶ οἰκέτης ἦν ὁ ἐκδικούμενος, καὶ βόνα φίδε νομεὺς ἔτυχε ἐναχθεῖς περὶ αὐτοῦ τῇ νοξάλια καὶ δεδοκῶς τὸ διαφερόν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῆ αὐτὸν εἰς νόξην ἐκδοῦναι. καὶ οὕτω γὰρ ἀντιτίθεται δόλου παραγραφῆν ὁ ἐναγόμενος τῇ ἐν ἕμῃ τῶν οὕτω ὑπ' αὐτοῦ δεδοκῶντων. ταῦτον ἐστὶν εἰπεῖν, καὶ ἐνθα κατὰ πλάνην εἰς ἀλλοτρίον τις ὑποδόμησεν ἕδαφος. καὶ οὕτω γὰρ δεσπότην ποιεῖ τοῦ ἐποικοδομηθέντος τὸν τοῦ ἐδάφους δεσπότην κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· εἶνε τὰ ἐπιτεταμένα τοῖς ὑποκειμένοις· ἐναγόμενος δὲ τῇ ἐν ἕμῃ ἀντιτίθεται δόλου παραγραφῆν, καὶ οὐκ ἄλλως τὸ οἰκοδομηθέν ἀποκαθίστησιν, εἰ μὴ τὰ γενόμενα κομίσεται δαπανήματα, πλὴν εἰ μὴ ἔρα ἐτοιμῶς ἔχει ὁ πετίτωρ παραχωρῆσαι περιαιρεθῆναι τοῦ ἐδάφους τὸ οἰκοδομημα. τὸ αὐτὸ καὶ περὶ ἐδάφους εἰρήσεται δωρηθέντος τῇ γαμετῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ. εἰ γὰρ λαβούσα τὸ ἕδαφος παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἢ γυνὴ ὑποδόμησεν ἐν αὐτῷ, δεσπότης δηλονότι τοῦ ἐποικοδομηθέντος ἐστὶν ὁ ἀνὴρ διὰ τὸ μὴ ἐξήλωσθαι τὰς ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ δωρεάς. εἰ τοίνυν μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν ἐναγόμενος τὴν περὶ τοῦ γάμου ἐξοτιπουλάτου χρησθῆται ἀντεναγωγῇ τὸν ἐποικοδομηθέντα λαβεῖν βουλόμενος οἶκον, ἐξετάζων ὡς ἐν παρακολουθήματι καὶ τὰ²¹⁾ τῆς ἐν ἕμῃ ἦτοι τὰ τῆς ἀντεναγωγῆς ὁ δικαστὴς μὴ ἄλλως αὐτῷ παρασχεθῆναι ψηφίσεσθαι τὸν οἶκον, εἰ μὴ τὰ γενόμενα περὶ τὴν οἰκοδομὴν δαπανημάτων τῇ οἰκείᾳ λογίσθαι γαμετῇ ἢ καὶ ἀνάσχηται περιαιρεθῆναι τὸ οἰκοδομημα. ἕτερον ἐστὶν, εἰ τὸν ἐμὸν οἰκέτην ἠνέβον καὶ ἤπτονα ὄντα τῶν κε ἐναντιῶν νεμόμενος τέχνην ἐδίδαξας ἦτοι ἐπαίδευσας, ἐνταῦθα γὰρ οὐχ ὡσπερ περὶ τοῦ ἐδάφους εἰρήσεται ὁ πρόκοιλος οἶεται, ἐπειδὴ οὔτε οφείλω στερηθῆναι τοῦ ἡμετέρου οἴκετου διὰ τὰ γενόμενα περὶ αὐτοῦ δαπανήματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀντιτιθεμένην αὐτῷ²²⁾ δόλου παραγραφῆν, οὔτε ἢ αὐτῇ δύναιται προσληφθῆναι περὶ τὸ πρᾶγμα θεροπέσια, ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους φθίσαντες εἴπομεν. πῶς γὰρ οἶον τε ἐστὶν ἀφαιρεθῆναι τοῦ οἴκετου τὴν τέχνην ὡς

sidaeat, et is sine culpa patris vel domini absit, vel tempus ei datur, vel cavet de restitutione.

Reputantur possessori sumtus ante litem contestatam ab eo erogati: et s, ut damnum praestaret, conventus pecuniam dedit, aut per ignorantiam in area petitoris aedificavit: nisi patiatur petitor eum aedificium tollere: ut fit in area uxori donata, si agatur de dote.

XXVIII. *Gaii*. Non idem est, si, quum servum meum possideres, eum erudiisses, forte pictorem aut librarium.

XXIX. *Pompo*. Haec enim non aestimantur, nisi si venalis sit, et propter artificium pluris vendi potest.

XXX. Aut si actori denuntiaveris, ut impensas solveret, et is dissimulaverit.

condemnet, vel sententiam quidem non differat, etiamsi filius vel servus absit, sed condemnationem faciat et absolvat patrem vel dominum, si saltem caveat de rei possessione intra certum tempus restituenda.

94. [*Steph. index l. 27 §. 5. l. 28. 29. 30*]. *Bonae fidei* possessor in rem petitam sumtus fecit lite nondum contestata. Dicit Iulianus, per doli exceptionem eorum sumtum rationem haberi debere. Et si perseveret actor rem suam petere non redditis sumtibus, hoc est si dominus rei sumtus non reddat sed in rem actione insistat, doli exceptio opponitur, ob quam non prius ei res restituatur, quam sumtus circa eam sicuti dictum est factos reddat. Idem est, et si servus vindicatus sit, et bonae fidei possessor forte ob eum noxali actione conventus quanti intererat praestiterit, ne cogereetur eum noxae dedere. Nam et hoc casu qui in rem actione conventus est, doli exceptionem propter sumtus istos opponit. Idem est, si quis per errorem in aliena area aedificavit. Hoc enim casu dominum areae eius, quod inaedificatum est, dominum facit, secundum regulam, quae dicit: superficies solo cedit; conventus autem in rem actione doli exceptionem opponit, nec aliter aedificium restituit, nisi sumtus erogatos recipiat, nisi tamen paratus sit petitor pati aedificium tolli. Idem faciendum dixerunt in area uxori donata a marito constante matrimonio. Scilicet si mulier in area a marito donata aedificaverit, maritus eius quod inaedificatum est dominus efficitur, quia donationes constante matrimonio non valent. Igitur si soluto matrimonio ex stipulatu actione propter matrimonium conventus reconventione utatur, domum inaedificatam petens, iudex, qui incidenter etiam de hac in rem actione sive reconventionem cognoscit, non aliter aedificium ei restitui iubet, nisi sumtus aedificando factos uxori suae reputet vel aedificium tolli patiatur. Aliud est, si puerum meum minorem XXV annis quum possideres, artem docueris vel erudieris. Hoc enim casu non idem, quod de aedificio diximus, Proculus existimat, quia neque carere servo meo debeam propter sumtus in eum erogatos et doli exceptionem ideo mihi oppositam, nec idem remedium in hac re adhiberi potest, quod in area modo diximus. Quomodo enim avelli a servo eruditio possit, ut ex area aedificium tollitur? Non igitur hoc, quod in area diximus, idem etiam in servo vindicato dicere possumus, si forte eum pictorem aut librarium docueris. Obtinuit igitur, non aliter officio

20) Glossa inter lineas: νοξάλια.

21) Quos rotundior huius et sequentis digesti sententia fieret, nonnulla ad cap. 28. traxerunt sive librarii sive Basi-

a) Num οὐλιανός; Vide notam, quae praecedit.

p) Cod. κατά.

licorum architecti, quae ad l. 27 in Digestis pertinent: alia quae l. 28 verba erant cap. 29 addiderunt.

22) Hactenus fol. 156. 161.

q) Malim: ἐμοί, nisi forte scribendum: παρὰ σοῦ.